A

Mecsek-Egyesület

ÉVKÖNYVE

a XXVIII. egyesületi évről

(1918.)

Szerkeszti

KISS JÓZSEF,
egyl. titkár.

Csak helyben használatra
3 007960 333497

33349

PÉCS, 1919.
Nyomatott Dunántúl (Wessely és Horváth) könyvnyomdájában.

MEGYEI KÖNYVTÁR
H

Tüzhányók a Mecsekben.*

Irta: *dr. Vadász Elemér.*

Békés mecsekjárók talán némi ijedelemmel olvassák ezt a címet, arra gondolva, hogy eddig gyanútlanúl járták a szelid lejtőket, virágos réteket és árnyékos völgyeket, pedig ime azok talán veszedelmesek is! A Jakabhegy sötét gerince rejti-e magában a félelmes tüzet, avagy a Zengő méhe tartalmazza azt, vagy talán a sikságból büszkén kimeredő Harsányhegy tűzhányó jellegű? Szabadjára eresztett képzeletünk mármár a hegyeket megülő ködöt is vulkáni füstölgésnek látja, pedig csak esőt hordó párázat az, szelid kép a vulkán mellett, ártatlan szórakozás: „pipál a hegy."

Tereljük képzeletvilágunkat a tudásjelölte útra s látni fogjuk, hogy a Mecsek tűzhányóitól való félelemre nincsen ok. A természettől különben se féljünk, hanem annak megismerésére, jelenségeinek megértésére, ezen az alapon csapásainak elhárítására, pusztításainak kivédésére törekedjünk. Látni fogjuk, hogy a Mecsek-hegység tűzhányói régmult idők levitézlett hősei, melyek már végleg kiadták a bennük rejlő, világokat pusztító — teremtő tüzet. Elhamvadtak, kialudtak s hosszú idők pusztításainak hatása alatt szerényen húzódnak meg most a többi hegyek között, különösebb föltünés nélkül simulnak bele Mecsekünk szelid lejtőibe.

Mielőtt még keresésükre indulnánk, tudnunk kell, hogy a tűzhányók. vagy vulkánok a földkerekség

* Mutatvány a szerzőnek kiadásunkban később megjelenő „Földtani barangolások a Mecsek hegységben" cimü könyvéből.

olyan helyei, ahol a föld belsejének tüzesen izzó anyaga a felületre tör, vagy régebbi időben tört. Többnyire kúpalakú fölhalmozódások ezek, melyeknek jellemző formája is legtöbbször elárulja a vulkáni jelleget. A forma azonban nem mindig megbízható, annál is inkább, mivel a föld belsejének tüzes anyaga nem mindig jut a felületre, hanem sokszor megreked a földrétegek között. Idők folyamán ezek is napvilágra kerülhetnek, ha a fölöttük levő földrétegek különböző erők behatása alatt lepusztulnak róluk. Sokkal megbízhatóbb ismérvei tehát a vulkáni működésnek a kisérő *jelenségek* és az *anyag*. A föld belsejének megolvadt, izzó kőzetanyaga ugyanis sajátos fizikai tulajdonságaiból kifolyólag állandóan ostromolja a föld kérgét, melynek kevésbé ellentálló helyein feltör. Ez a kitörés jellemző jelenségek kapcsán történik, melyek között a lávafolyás, a hamuszórás, füst és gőzfelhők, valamint mindezeknek a környezetre való hatása a legismertebbek. A föld belsejéből származó anyagok magukon viselik származásuknak félreismerhetetlen bélyegeit. A többé-kevésbé folyékony lávaanyag kihülve, megszilárdulva kristályos szövetű, melyből a kihülés körülményei is megállapíthatók. A felületen történő kihülés más természetű kőzeteket szolgáltat, mint a kisebb-nagyobb mélységben lassabban bekövetkezett kikristályosodás, mely utóbbi nagyobb, tökéletesebben kialakult ásványegyének, kristályok keletkezésére vezet.

Mindezek a jelenségek különösen azért nagyon fontosak, mert a ma *működő* vulkánokon kivül, *szünetelő* és *kialudt* vulkánok is vannak. A föld belsejének izzón folyó anyaga ősidők óta harcban áll szilárd páncélburkával, a földkéreggel s a földtörténet tanusága szerint az elmult időkben ez a küzdelem sokkal hevesebb s kiterjedtebb volt, mint ma. Ennek megfelelőleg a kialudt vulkánok a működőkkel szemben túlsúlyban vannak. A kialudt vulkánok vizsgálata a ma működő vulkánok jelenségeinek és anyagának gon-

dos tanulmányozása alapján történik. E jelenségek együttvéve a *vulkánizmus* gyűjtőnéven ismeretesek s vizsgálatukkal foglalkozó tudomány a vulkanologia.

Letünt idők vulkáni jelenségeinek fölismerését azok az anyagok teszik lehetővé, melyek a tűzhányók működése kapcsán a föld mélyéből felszinre kerülnek. A jelenség megszünik, elhal, de az anyag örök. Ahol a föld mélyének anyaga a felületre kerül, vagyis a tulajdonképeni tűzhányók anyaga *összetételében* nagyon sokféle ugyan, de vagy szilárd vagy folyékony, vagy pedig gáznemű halmazállapotban kerül napvilágra. A szilárd halmazállapotú anyagok a kisebb-nagyobb bombák és a finomabb anyagú vulkáni homok és hamu. Többé-kevésbé folyékony a föld mélyének megolvadt kőzetanyagából, a *magmából* feltörő láva, mely összetételének különböző volta szerint egyszer higan folyó s valóságos hegyi patakok gyanánt rohanó lávaárakat formál, máskor sűrü tésztanemű, lassan mozgó tömeg. A gáznemű anyagok között a vizgőz s a kéngáz a legismertebb.

A tűzhányók sokféle anyagának közös ismertető sajátsága az ásványos összetétel s az egyes ásványalkatrészek kiképződési módja, viszonylagos nagysága, azaz a vulkáni kőzet *szövete*. Ennek sokfélesége nemcsak a lávaanyag változatos összetételétől, hanem a kihülés külső körülményeitől is függ. Ha az izzón folyó, megolvadt kőzetanyag nagyon lassú kihülés közben merevedik meg, akkor az egyes ásványok tökéletesebb alakot nyernek. A lávának az egyes kristályok kiképződésénél föl nem használt része *alapanyag* gyanánt merevedik meg, mely a nagyobb kristályokat magába zárja. A kivált ásványok egyes kristályainak, szemcséinek nagysága és az alapanyaghoz való viszonya szabja meg a kőzet szövetét. A lassu kihülés kedvez az egyes ásványok kiválásának s csak kevés alapanyag marad vissza, tehát a kőzet szemcsés lesz. Gyorsabb kihülésnél az egyes kristályok kisebbek, sokszor alig láthatók, a kőzet *tömött* vagy hirtelen ki-

hülésnél *üveges* lesz. Az üveg sem egyéb, mint gyorsan lehűtött, mesterségesen megolvasztott kőzetanyag.

A kőzetek szövetéből tehát azok keletkezési helyére is következtethetünk. Ez alapon megkülönböztetjük a kitörésbeli vulkáni kőzeteket, a nem tulajdonképeni tűzhányókból származó, de vulkanikus jelenségek között a *mélységben* megmerevedett kőzetektől. De a kitörés anyaga megszabja a tűzhányók külső alakját is. A legismertebb alapforma a többékevésbbé szabályos kúpalak, mely vagy tisztán lávából vagy törmelékből, vagy pedig láva és törmelék, azaz vulkáni hamu váltakozó rétegeiből épül föl. Ez a forma azonban még a ma működő tűzhányóknál sem állandó. A megujuló mélységi tűzfeltörések pusztítva szakítják át a régebbi kitörések anyagát s így a vulkán minden kitörés után változtatja külső képét. Az alakváltozás itt még anyagszaporulat közben jelentkezik. Amint azonban a vulkán működése végérvényesen megszünt, a szárazföldi pusztító tényezők: a viz, a szél veszik át uralmukat s az elmult földtani idők vulkánjain még a hegyalakulások hatalmas átformáló erejével társulva, az egykori vulkánt egészen kiforgatják eredeti alakjából. Működésük hatása alatt azonban föltárulnak előttünk a vulkáni mellékformák is. A kisebb-nagyobb repedéseket kitöltő *telérek*, melyek a kitörési központból kiindulva, egy-egy területre vagy hegyvidékre jellemző irányokban haladnak. Néha többé-kevésbbé függőleges falak, dejkók módjára nyomozhatók, máskor a környező üledékes kőzetek réteglapjai közé behatoló teleptelérekét formálnak. A felső földkéregrészek eltávolodásával tárulnak elénk a felületre nem hatoló vulkánikus formák, a rétegek közé gombaalakban behatolt s a felső rétegeket boltozatszerüen fölemelt *lakkolitok*, nemkülönben a mélységi kőzetek tömegei a szomszédos képződményekbe behatolt kiágazásaikkal, úgynevezett apofizisekkel együtt. Ilyenformán a természet mesteri munkája ősi vulkánok pusztításában is csak

elősegíti a kutató munkáját, mert hozzáférhetővé tesz olyan helyeket, melyek eredetileg rejtve voltak a geologus mindenhova betekintő, fürkésző szemei előtt.

A tűzhányók megismétlődő kitörései nem mindig ugyanazt az anyagot szolgáltatják, viszont ugyanazon kitörésből különböző anyagok, eltérő kőzetek keletkezhetnek, a kihülés és megmerevedés külső körülményei szerint. Ezért különböző vulkáni kőzetek jelenléte esetén figyelmünket ki kell terjeszteni azok korviszonyaira is. A vulkáni kőzet mindig fiatalabb azoknál a rétegeknél, melyeken keresztültör. A kitörés közelebbi korát pedig a környező üledékek tisztázzák, amennyiben azok az üledékek, amelyekben a vulkáni kőzetanyag törmeléke fölismerhető, természetszerüleg fiatalabbak a kitörésnél. Igen gyakran a kitörés hamuanyaga tengerbe hull, réteges tufává lesz, ami annál inkább lehetséges, mivel a mai vulkánok elterjedésének tanulságai szerint a tűzhányók legtöbbször nagy tengermedencék szélén találhatók. A tengerbe hullott hamu tengeri állatok maradványait tartalmazza, biztos ismertetőit földünk ősi eseményeinek. Ezek segítségével a vulkáni kitörések kora mindenkor tisztázható.

—

A föld belsejéből tűzhányók útján kikerült anyagok sajátságainak ismeretével elindulhatunk már a mecseki „tűzhányók" keresésére. Mindjárt kitünik, hogy a Jakabhegy vörös és szürke homokköve nem képvisel „tüzi eredetü anyagot", hisz különben is már a triász időszak homoksivatagjában találtunk hazájára. A Zengő tömegében a liásztenger egykori iszapját ismertük fel. A Harsányhegy mészköve, minden kérkedő formája mellett is csak vizi üledék, mely a föld belsejével semmi vonatkozásban nincs.

A Mecsek tűzhányóit hol találjuk hát? Széltében-hosszában a hegységben mindenütt! Itt is ott is utunkba akad a *vulkáni anyag*, az egykori láva jellegeit mutató kristályos kőzet. Egyszer keskeny teléralak-

ban tünik föl, máskor egész hegyeket formál, imitt-amott meg csak egykori hamu, tufa képében áll előttünk. Gyűjtögessük csak e sokféle anyagot, jegyezzük térképre előfordulási helyét, rajzoljuk jegyzőkönyvbe megjelenési formáját s a virágról-virágra szálló mézelő méhecske módjára gyűjtött összefüggéstelennek látszó adatok halmazából egyszerre csak füstölgő vulkánok egységes képe rajzolódik elénk.

Mindjárt Pécs városában bukkanunk reá a *gránitra*, mely a Mindenszentek templomától a Petrezselyem-utcán keresztül keletnyugati irányban vonul s csak a Bárány-út elején, a Damjanich-utca keritései mentén s a Makárdülőn látható. Bizony a beépített városrészeken nagyon próbára teszi a figyelmes észlelőt is. Különben erre a helyre csak utólagos hegymozgások hányattatásai folytán került s ha közelebbről meg akarjuk ismerni, akkor le kell térnünk megszokott turista útjainkról s föl kell keresnünk a Mórágy—Ófalu—Lovászhetény—Fazekasboda — Véménd közé eső területek kőfejtőiben vagy mélyebb völgybevágódásaiban. Egy 250—300 méter tengerszínfölötti egyenletes fensík fiatal, harmadidőszaki kavics, homok és agyagrétegeivel födve s a negyedidőszaki légből hullott poranyag vastag löszleplével eltakarva, a mecseki földtörténet legősibb fejezetének *mélységben lejátszódott vulkánikus jelenségeire* bukkanunk itt reá. A nagy kiterjedésű gránitterület, egykor nagy mélységek lakója, ősi földátalakulások mozgalmaiban felszínre küzdötte magát. A vulkáni jelenségek azonban akkor már régen kitombolták magukat, a tüzesen izzó kőzetanyag még a mélységben nyerte mai alakját. A felszini légköri élet csak rombolta, pusztitotta a mélységi tüzek szilárd teremtményét s a lassú elhordás változó tengerek parti hullámainak romboló hatása; de leginkább a gránitszárazulaton lefutó patakok és folyók oldalas elmosása kimunkálták a mai, majdnem sík gránitfelszínt, mely az elhordás és lerakódás egyensúlyi állapotát jelzi. Már-már úgy látszik, mintha

ez a viharvert gránittérszín végleg nyugovóra jut, midőn a legujabb időkben körülötte beállott térszinváltozások fölújították rajta a völgybevágódások pusztító munkáját, mely lassan-lassan újabb térszin kiformálására vezet.

Nézzük közelebbről ennek a legősibb baranyai földpáncélnak anyagát. A legjellegesebb szemcsés kőzet ez, melynek különböző színű alkatrészei azonnal elárulják az összetett kőzetet. Az egyes ásványszemcsék legtöbbször egy centiméternél is nagyobbak. Legjobban szembeötlik a világos húsvörös vagy rózsaszínű *földpátfajta*, ásványtani nevén *orthoklas*, mely legnagyobb méretű és legjobban fejlett kristályegyéneket mutat. Mellette még egy másik alárendeltebb, kisebb kristályokban mutatkozó földpátfajta is van, a szürkés színű *oligoklas*. Jól szembeötlik még a fekete vagy málloit darabokban sötétbarna *csillám*, a biotit, melynek kitünően hasadó táblás kristályalakja van. E két elegyrész mellett mennyiségi túlsúlyban van a kékesszürke kagylós törésü acélkeménységü kvarc, mely nem öltött kristályalakot, hanem a két másik elegyrész közötti teret tölti ki határozatlan alakú tömeg gyanánt. E három alkatrészben s legföként azok elrendeződési módjában a gránit félreismerhetetlen jellegeit látjuk. E mellett még találhatók alárendeltebb szerepü egyéb ásványok is, mindmegannyi többékevésbé kialakult egyénekben, alapanyag nélkül.

Nagyon fontos ismérve a mecseki gránitnak az, hogy egészen üde, szilárd kőzetet alig találunk. Az egész kőzetet különböző irányú repedések sürü hálózata járja át s ezek mentén nagy elválási lapok keletkeznek, melyek a kőzet tömegének összefüggését megszakítják. E nagy repedéseken kivül azonban egész finom, hajszálrepedések milliárdja mentén a felületi vizek bontó hatása alatt a kőzet elváltozásnak indult, mely elsősorban az egyes alkatrészek széthullásában nyilvánul. Ezért van az, hogy a gránit a legtöbb helyen sokszor kézzel is szétmorzsolható s gránitdarává

vagy morzsává lesz. A mállás következtében a színes alkatrészek elszintelenednek, a földpát elbomlik s kaolint, illetve agyagot szolgáltat. A kvarc csak kopik, de nem változik el, miért is a folyóvizek elhordta anyagban a kvarc nagy távolságokra is eljut.

E gránitterületek különböző részeinek föltárásaiban több helyen szembeötlenek, színben, keménységben és szabad szemmel is észlelhető összetételben eltérő vékonyabb vagy vastagabb telérek. Ezek között leggyakoribbak a nagy orthoklas-földpát és túlnyomó kvarcanyag, éles, határ nélküli szabálytalan szövedékéből álló *pegmatitos* telérek, melyek az alapgránitot különböző irányokban áthatják. Sokszor a kvarc annyira túlsulyba jut, hogy valóságos kvarcteléreknek tünnek föl. Pécs városában elénk tünő részlet is ilyen jellegü. Alárendeltebb mértékben, de szintén elég sürüen mutatkoznak még sötétszürke vagy zöldesszürke palás-réteges szerkezetü telérek, melyekben a földpát háttérbe szorul s főként a csillám jut uralomra. Ezek a gránit *lamprofiros* telérei, melyek meghatározott irányban ékelődnek bele a gránittömegbe, helyenként csak kiékelődő lencsék alakjában.

A gránit anyagának tisztázásával megállapithatjuk azoknak a főbb vulkanikus jelenségeknek képét, melyek a kőzet keletkezésénél lejátszódtak. Az elegyrészek nagysága, a durva szemcsés szövet, az izzó magmának lassú kihülésére utalnak. Ilyen lassú kihülés azonban csak nagy mélységben lehetséges, tehát a gránit, mélységben keletkezett kőzet. Legelőször a földpátkristályok, majd a csillám vált ki, míg a kvarc utoljára maradt s lassan kocsonyásodó anyaga határozatlan alakú tömeggé merevedett. A kihüléssel járó lassú megmerevedés közben az anyag térfogata kisebbedett s az ezzel járó belső feszültségek repedéseket váltottak ki, melyeket a mélységből benyomuló magmatikus utánpótlások töltöttek ki, legtöbbször még az alapkőzet kikristályosodása közben. Igy

jöttek létre a pegmatitos és lamprofiros telérek, melyek közül különösen az elsők sokszor az alapkőzettel szervesen összefüggenek, bizonyságául annak, hogy a rések kitöltése csakugyan az alapkőzet megmerevedése közben történt. Minthogy a pegmatit telérek helyenkint a határozott irányu lamprofiros telereket is áttörik, azért a gránitmagma legfiatalabb kiválásai gyanánt tekinthetők.

A különböző kőzetkiválások viszonylagos sorrendjének tisztázásán kivül az egész gránittömeg keletkezési idejére vonatkozó kérdések határozott válasz nélkül maradnak. Hiányzanak azok a szomszédos földtani képződmények, melyeknek biztosan megállapitott kora rögzitené a gránitkeletkezés idejét. Annyi tény, hogy a gránit egész Baranya legrégibb kőzetfajtája, melynek anyaga minden többi képződményben fölismerhető. Ameddig csak a mecseki földtörténet fejezetei nyomozhatók, ott a gránit már pusztulóban levő kész kőzet gyanánt áll előttünk. Minthogy pedig történetünk szálai földünk ókorának legfelsőbb időszakába, a permbe huzódnak át s itt a gránit már szenvedő szerepet visz, elhordott törmeléke a cserkut—bükkösdi dombvidék homokkővonalának anyagát adta, azért keletkezési ideje szükségszerüleg az ezt megelőző ókori időszakok valamelyikére tehető.

Az ősi gránit születési ideje tehát távoli évmilliárdok homályába vész! Ugyanebből az időből származtatjuk az első mecseki *valódi tűzhányókat* is, melyeknek felületre ömlött lávaanyagából ma már csak rendes turistautjainktól messze távol, Gyürüfü községtől délre találunk néhány nagyobb sziklát. Üde állapotban zöldesszürke, mállottan rózsaszinü kemény kőzet, melyben szintelen földpát jól hasadó fényes lapjai s szintelen vagy füstszürke üvegfényü s egyenetlen törésü kvarc tünnek szemünkbe. A sötétebb szinü alkatrészek nagyon alárendeltek, igy a fekete csillám szabad szemmel észlelhető. A jól kivált földpát és kvarckristályok félcentiméter nagyságon alul maradnak s

szilárd tömött alapanyagba vannak ágyazva. Az alkatrészeknek ilyen elrendeződése *porfiros* szövetet képvisel, melynek jellegét az alapanyag és az abba beágyazott kisebb-nagyobb kristályok adják meg. Minthogy ebben a kőzetben a kvarc az uralkodó elem, *kvarcporfir* névvel illetjük.

A kvarcporfir szövete gyorsabb kihülésre utal, amennyiben a lávaanyag ásványos alkatrészei nem juthattak teljes kristályosodáshoz. Az anyag legnagyobb része alapanyag gyanánt merevedett meg. Ez a lávaanyag tehát a föld felületére jutott s nem a föld mélyében szilárdult meg. Összetétele teljesen a gránitéval egyezik s nem is egyéb, mint a gránitmagma felszini kifejlődése, mig a gránit a mélységben alakult ki. A kvarcporfir lávájának felületre törését kisérő tüneményekből semmit sem tudhatunk, mert a most még felületen észlelhető kis részlet erre vonatkozólag semmi fölvilágositást nem nyujt. A kitörés valószinüleg a gránit keletkezését követő időben történt, de még szintén földünk ókorának régebbi szakaiban. A cserkut—bükkösdi homokkő, főként azonban az ebben található durva kavicsos konglomeratum kvarcporfirkavicsokkal és görgetegekkel van tele. Ezek, valamint az egész hegység területén nagy kiterjedésben nyomozható fiatal harmadkori kavics- és konglomeratum rétegekben levő gyakori kavicsok területünkön a kvarcporfir egykori nagy szerepére utalnak. A kvarcporfir-tűzhányók tehát derekas munkát végeztek, működésük képét és tüneményeit azonban későbbi mozgalmak örökre elvonták kutató szemeink elől.

—

Eme kis „félrevezetés" után, mely rendes turistaútjainkról való letérésre kényszerített, térjünk most vissza a tulajdonképeni hegyvidék útjaira. Míg amott a legrégibb mecseki földtörténet lapjait forgattuk, addig itt már későbbi fejezetek érdekes eseményeit olvashatjuk. Míg amott ősi idők vulkáni eseményeiből még az anyag is csak erősen megtépázva, nagyobbik

részében elpusztítva s elmállva maradt reánk, addig itt már az anyagon kivül különböző formák és a föltört lávaanyagoknak a szomszédos képződményekkel való érintkezésében könnyebben megállapítható jelenség nyomokkal is találkozunk.

Irányítsuk utunkat a püspöki erdők felé. A vasasi bányatelep fölött emelkedő Kövesd kékesszürke kemény, tömöttnek látszó s megütve élesen hangzó kőzetét figyelmesebben vizsgálva, kristályos jellegét könnyen megismerjük. Hosszuhetény felé, a szöllőhegyek lankás térszinéből kimeredő két éles gerinc már messziről fölhivja figyelmünket. A községbe érve, látjuk az ottani kőfejtőben, hogy ennek a gerincnek fekete kristályos anyaga élesen elüt a környezetében levő hamuszürke lágy agyagos márgától. A 18-as útra kerülve, Pusztabányán keresztül a hidasi völgybe, onnan a hidasi tetőre, majd az újbányai tetőn, a szászvári úton, a Singödör völgyben, az Egregyi völgyben, a Márévári völgy elején, majd Mecsekegregy és Váralja között a hegység északi peremén lépten-nyomon találkozunk a hosszuhetényi azonos kifejlődésü vulkáni anyagokkal. A Kövesd kőzetének mását ezzel szemben még csak egy ponton a Szászvártól délre emelkedő Szamártetőn vagy Somlyón leljük meg.

Ismerkedjünk meg közelebbről ezekkel a vulkáni anyagokkal.[1] A Somlyó és a vele egyező anyagu Kövesd kőzete zöldesszürke alapanyagból és ebbe beágyazott 2—3 mm. nagyságu fehér földpáttáblákból, ritkábban fényes fekete amfibolból áll. Alapanyaga szintelen elemekből és zöldes szemcsékből áll, tehát porfiros szövetü. A nagyobb földpát és amfiból kristályokon kivül az alapanyagban még egy jellemző ás-

[1] Részletes kőzettani leirásuk Mauritz Béla dr.: „A Mecsekhegység eruptivus kőzetei" cimü munkájában található. (Megjelent a magyar állami földtani intézet évkönyveinek XXI. kötetében 1913-ban).

vány ismerhető föl a nefelin, melynek jelenléte a kőzet külsejének sajátságos tompa zsirfényt, vagy szarúszerű külsőt kölcsönöz. Az elegyrészek szöveti elrendeződése és vegyi összetétele az egykori olvadt állapotu lávaanyagból való kiválás sorrendjét is megadják. Eszerint előbb a nagyobb földpát és amfiból kristályok majd az alapanyag piroxénje, nefelinje és legutóljára a földpátja vált ki.

A két előfordulás anyaga vegyi összetételében és külsejében alig mutat eltérést. A Kövesd kőzete világosabb szinü s alkatrészei nagyobbak, szövete inkább szemcsés. A mikroszkopi vizsgálat mutat föl azonban némi különbségeket.

Nagyon jellemző erre a kőzetre, hogy míg üde állapotban egynemű zöldesszürke színű, addig a felületi részen szennyessárga, sokszor foltos, több milliméter vastag mállási kéreg észlelhető. Ugy a Kövesden, mint a Somlyón nagy tömbökben láthatjuk.

Ez a kőzetféleség a *fonolit*, mely ezt a szószerinti „hangkő" nevét onnan kapta, hogy megütve jellemző éles hangot ad. Némi helyi büszkeséggel vizsgálódhatunk rajta, mert magyar földön egyedül képviseli ezt az érdekes kőzetfélét.

Jóval gyakrabban találkozunk a másik kőzetfajtával, mely Komló—Hosszuhetény—Ujbánya—Váralja és Magyaregregy között kisebb-nagyobb egységes területeket borít. A hegység többi részeiben vékony telérekben mutatkozik. Túlnyomórészben aprószemű vagy tömött, szürke, sötétszürke vagy fekete kőzetek ezek, melyekben csak elvétve ismerjük föl az egyes nagyobb elegyrészeket. Legszembeötlőbb ásványos elegyrésze a feketén fénylő piroxén, mely egyes helyeken, igy Jánosi-puszta és az egregyi országút mellett vagy a hidasi völgy egyes helyein 5—10 mm. nagyságot is elér. Egy szerencsés szénkutatás a vékényi völgyben 2—3 cm. nagyságú óriáskristályokra bukkant, melyek a mállott, laza kőzetből kiszabadíthatók voltak . . .

Néha a piroxén ásványtársával, az amfibollal együtt fekete apró tűk alakjában mutatkozik. Hozzájuk csatlakoznak még a többi lényeges elegyrészek, a zöld pontocskák gyanánt mutatkozó olivin és a szintén több milliméteres földpátok. A részletes vizsgálat másodlagos ásványok egész csapatát mutatja ki. Ezek különösen azért jellemzők, mert legtöbbször a kőzet összetételében résztvevő ásványok jellemző bomlási termékei, melyek közül a zeolitok csoportjába sorolt ásványok nagyon gyakoriak, úgyhogy az egész kőzetnek sajátságos selymes fényt kölcsönöznek.

A finomabb vizsgálat a hegység különböző részeiről gyüjtött kőzetek összetételében csak jelentéktelen eltéréseket állapított meg, melyek egyugyanazon kőzettipus egységes sorozata gyanánt állíthatók össze. A szabadban történő megfigyeléseink során csak a színárnyalatok és esetleges szöveti különbségek tünhetnek föl. Különösen szembeötlő, hogy ez a kőzet Kövesd és Somlyó szilárd tömböket formáló fonolitjával szemben igen könnyen mállik. Mállott állapotban szine megbarnul, az egész kőzet barna lesz, melyben csak a fehér földpátpontok és a nagyobb barna piroxen foltok tünnek föl. Előrehaladottabb mállásnál barna laza agyagos nyirokká esik szét, mely a feltalajjal keveredve, különösen a hegytetőkön vastag lepellel takarja el az üdébb kőzetet kutató szemeink elől. Ilyen esetben le kell térnünk a mélyen bevágódott völgyek egyikébe, amelynek csöndesen folydogáló vize elmossa a málladék laza anyagát s csupasszá teszi a kőzetet, melyet a kőzettan tudománya *trachidolerit* néven lajstromozott be a kőzetek társadalmának anyakönyvébe.

A vasszilárdságú kőzet egymást derékszögben keresztező repedések mentén mállásnak indulva sajátságos gömbös elválást mutat, melynek káposztalevél módjára egymásra boruló mállási kéreg formálta gömbjei csak a legbelső középső részén üdék. Több helyen látható ez a tömött kőzetekre jellemző forma,

de a szászvári bánya és Szászvár falu közötti út mentén különösen jól szembeötlik.

A bányákat járva, azok hányóin még más mállási alakjával is találkozunk. Komlón, Vasason és Szászvár bányatelepen nagyon gyakran látunk a bányákból kihordott anyagok között lakószürke alapanyagú tömött vagy abban élesen szembeötlő 1 cm. nagyságot is elérő fehér földpátkristályokkal teli kőzetdarabokat. Ezek szintén trachidoleritok, melyek a bányavizek savas hatása alatt s talán a bányák sujtóléges légkörében a felszinen észlelt mállástól eltérő módon változtak meg. Ez a földfelszin alatti elváltozás némileg emlékeztet azokra a hatásokra, melyeket a tűzhányók utóműködése gyanánt feltörő gázok és gőzök a környező kőzeteken eszközölnek. A hasonlóság azonban csak a kőzeten észlelhető változásokban van, de a jelenség azonosságát kizárja.

A Hosszuhetény—Magyaregregy—Szászvár közé eső erdőborította vidék völgyeit és hegyeit járva figyelmesen nyomozzuk a trachidolerit kibukkanási helyeit s térképünkre jegyezzük azokat, úgy látni fogjuk, hogy helyenkint keskeny erekben áttöri a hegységet fölépítő üledékek rétegeit vagy pedig látszólag azokkal egyező helyzetben települ azok réteglapjai közé. Valóságos teléreket és telepteléreket formál tehát. Ilyeneket sürüen találunk a hegység minden részében, de különösen jól föltárva a Jánosi-puszta felé vezető út és a magyaregregyi országút kőfejtőiben, ahol a trachidolerit telérek felső jurabeli fehér mészkő vékony táblás rétegeit telérek gyanánt törik át. A hosszúhetényi szőllőhegy kelet-nyugati éles gerince, a községi kőfejtő tanulságos föltárása alapján, a liász márgában teleptelért formáló trachidolerit kemény kőzetanyagában leli magyarázatát. Ilyeneket tárnak föl a bányaműveletek is, melyek Vasason, Komlón s a magyaregregy—nagymányoki vonalon elég sürűn bukkannak reá a mélyben erre a nem kellemes vendégre. Megjelenése a bányászra nem kellemes, mert útjában nem csak rom-

bolt, hanem izzó anyaga perzselt is és a széntelepekkel érintkezésbe jutva, azok anyagát a telérre függőleges irányú oszlopokban mutatkozó természetes koksszá alakította. Ez a koksz pedig ezidőszerint a bányászat hasznavehetetlen anyaga gyanánt a hányóra kerül.

A telér és teleptelér alaku előfordulások mellett az Ujbánya—Magyaregregy közé eső hegységrészeken nagyobb kiterjedésü egységes trachidolerit előfordulást nyomozhatunk. Ezen a részen az egykori lávaanyag már nem a hegység régebbi üledékei közé hatolt, hanem azok fölött szétfolyva terült szét. Itt járva feleletet kapunk e legnagyobb mecseki tűzhányó kitörési módjára és idejére vonatkozó kérdéseinkre is. Haladjunk csak a hidasi völgyben fölfelé s a különböző juraidőbeli rétegeket elhagyva, a 18. számu Pusztabányáról a hidasi tetőre vezető útkeresztezés után a völgyben ismét új kép tárul elénk. A patak partján meredeken alámosott falat látunk, melyben laza barnaszinü agyagos, homokosnak tetsző rétegek vékonytáblás kékesszürke zöldes foltokkal teli, kissé márgás, egészen tömött mészkőrétegek váltakoznak. Följebb a patak jobb partján a homokos agyagnak tetsző rétegben tengeri kagylóhéjak és ammonitesek házainak töredékei mutatkoznak. E rétegek anyagának figyelmesebb vizsgálata meggyőz bennünket arról, hogy a márgás-, agyagos-, homokos kőzet a trachidolerit összetételével egyező laza anyag, mely az egykori tűzhányó szórt vulkáni hamujának és homokjának felel meg. A völgy nehezen járható felső szakaszán újból a trachidolerit kőzete, azaz lávaanyaga tünik elénk, de az újbányai tetőn ismét a vulkáni hamuanyag összeállott réteges tufáját találjuk. A szentlászló—szászvári 8. sz. úton, az újbányai tető déli erdőszélén a tufarétegek kövületeket tartalmaznak. Ugyanezt tapasztaljuk a márévári völgy bejárati részén a Krajczár-malomnál is és utunkat Jánosi-puszta felé irányítva, az idetorkoló völgyben is megtaláljuk a tra-

MECSEKI KÖNYV H 33349

chidolerit tufáját kövületekkel és kövületes törmelékes tengeri mészkővel váltakozva.

Keressük e vulkáni tufáknak a trachidolerithoz való viszonyát s látni fogjuk, hogy az eredetileg vízszintesen leülepedett rétegek ki vannak emelve s lankás szögben hajlanak. A rétegek dülési iránya szerint tájékozódva, a trachidoleritot mindig alattuk, tehát fekvőjükben találjuk. Igy van ez az újbányai tetőn, ahol a tufarétegek lankás összehajló dülésben medenceszerűleg helyezkednek el. A hidasi völgy tufarétegei az újbányai tetőn észleltekkel valamikor összefüggöttek. A márévári völgy és a Jánosi-pusztánál látható tufarétegek pedig a trachidolerit peremén helyezkednek el. A tufa és egykori láva ilyen elrendeződése, az utólagos hegymozgások dacára is világosan mutatják, hogy itt olyan tűzhányó kitörésének elhamvadt nyomain járunk, melynek működési központja, krátere körülbelül a hidasi tetőn kereshető. A tűzhányó kitörése kezdetben nagyobbára lávafolyással indult meg s csak a kitörés későbbi szakán ment hamuszórásba át. A hamu a tűzhányó mellett hullámzó tengerbe hullott s ott leülepedve réteges elrendeződést nyert. A tufában lévő tengeri kagylók tanuskodnak a kitörésnek ilyen lefolyása mellett. A hidasi völgyben a tufával váltakozó tömött mészkőrétegek, valamint a tenger hullámverte tájain keletkezett törmelékes mészkőrétegek Jánosi-puszta mellett azt bizonyítják, hogy a tűzhányó hamuszórása nem egyszerre, hanem többször megismétlődő időben történt. Minden valószínűség arra utal, hogy a tengerben nemcsak az odahullott hamu ülepedett le, hanem egyidejűleg a tűzhányó magasabb központi lávatömegére hullott anyagot a felszíni vizek szintén bemosták. Az ilyen összemosott jellegü rétegekben egyéb kőzettörmelékeket is találhatunk.

A tufákba temetett egykori tengeri élet biztosan rögzíti ennek a kitörésnek idejét is. A leggyakoribb alakok vastaghéjjú, erős hullámveréshez szokott kagy-

lók, melyek között több alak mindeddig még csak hegységünkből ismeretes. Az egész állattársaság földünk középkorának legujabb szakában a krétában élt és annak legalsóbb részére jellemző. Ezzel a megállapítással a trachidolerit kitörési ideje aránylag rövid időtartamúnak bizonyúlt. A krétaelőtti egész juraidőszak állandó tengeréből leülepedett rétegeket mind áttörte, sőt több helyen azokból zárványokat is magával ragadott. A júránál fiatalabb tehát s a túrfakövületek alsó-kréta korával a kitörés kora is erre az időpontra esik.

A kréta időszakban a tűzhányók szerepe aránylag alárendeltebb más korokéval szemben. Mecsekünk ilyen ritkább földtörténeti jelenséggel is kérkedhet tehát. A kréta tűzhányó egykori formáját közelebbről megállapítani azonban bajos. A júratenger üledékeinek csöndes lerakódása után a földkerekség jelentékeny részén megindult földátalakulások Mecsekünk testét is kiforgatták addigi létéből. A júratenger visszavonult s a felszínre jutott szárazulat uralmát a kréta időszak elején belső tűzfolyamok anyagából szilárdult kéreg is biztositotta. A trachidolerit anyagának összetétele híg, könnyen folyó lávára utal, amit igazol a Magyaregregy—Ujbánya között a trachidolerit mai elterjedése. A felületen szétömlött nagy lávaár ez, mely egységes takaró gyanánt folyt szét az idősebb kőzeteknek a júratengerből alig kiemelkedett felületén. E mellett azonban a folyékony trachidolerit láva behatolt a hegység akkori kőzeteinek repedéseibe, szétnyitja a rétegközöket s *telléreket*, illetve *telepteléreket* formál. A lávafolyást csakhamar követik a szórt anyagok, melyek részben a tengerbe hullva, részben oda besodródva tufarétegekké szilárdultak, egykori tengeri állatok vázainak temetőjévé, s ezáltal a jelenségek időbeli lefolyásának archivumává lettek. A kitörésben egy nagy lávaömlés és több rövid időközökben megismétlődött hamúszórás szakaszát tudjuk megkülönböz-

tetni. Jánosi puszta mellett azonban a túfarétegek közé települt trachidolerittelér megujuló lávakitörés mellett is bizonyít.

A trachidolerit és tufájának mai elterjedése a krétaidőbeli tűzhányó szertetagolt maradványa. A térképen rögzített előfordulások közel 8—10 km. átmérőjű vulkáni területté összesíthetők, melynek peremén nagyjában kifelé hajló rétegzéssel a tufa foglal helyet. A hidasi völgy tufarészlete utólagos lezökkenés során mélyedt bele a trachidoleritbe, melynek kemény páncélja az elmosatástól megóvta. Hogy a vulkáni kitörés nem szoritkozott azonban erre a központra, azt bizonyítják az egész hegység területén utunkba akadó telérek. A triászbeli werfeni palában Petőc pusztánál, a hetvehelyi Nyáras völgyben, a Szuadó völgyeiben, a patacsi szőllőkben, a szentkuti völgyben, a Makár dülőben mállott rozsdabarna színű, aprószemű kristályos kőzetek alakjában keskeny teléreit találjuk. A Zengővonulat különböző részein kivül messze keleten a Fazekasboda—mórágyi gránitvonulatot sem kimélte a kitörés heve s keskeny repedéseken át forró lávaanyagot küldött az öreg gránit régen kihült holt anyagába. E szerteszórt telérek a mélységben természetesen a tűzhányó központjából indulnak ki, összeköttetésük azonban a felszínen nem nyomozható. Ilyenformán a kitörés közelében mindig vastagabbak a telérek, amit még hegységünkben is észlelhetünk, ha a Jakabhegy-környéki vagy a fazekasbodai vékony telereket összehasonlítjuk a Magyaregregy vidékiekkel. A kitöréstől távolodva tehát a telérek elvékonyodva, kiékelődve szünnek meg, még akkor is, ha a hosszuhetényi községi kőfejtőben föltárt módon az üledékes kőzetek rétegei között azokkal megegyező, elválási lapoknak megfelelő utólagos rétegzettséget mutatnak. Az ilyen telepteléreket ugyanis az üledékkel váltakozó, egyidejüleg keletkezett formáknak tarthatnánk, ha a több helyről összehordott észlelési adatok erre rá nem cáfolnának.

De térjünk még vissza most az imént elhagyott fonolitvulkánjainkra, a Kövesdre és Somlyóra. Mindkettőnek mai alakja is szembeötlőbb a trachidolerit lávaárainak hegyeinél. Különösen a Kövesd tünik föl élesen határolt alakjával, mely délről és északról jól elkülönül a környező térszínről. A Szamárhegy vagy Somlyó kissé elmosódottabban bár, de szintén kiemelkedik a Dobogó és Somos uralta térszínből. Ez a jól körülírt forma szoros kapcsolatban áll a fonolitláva összetételéből következő fizikai sajátságokkal. Míg a trachidolerit lávája higan folyó, addig a fonolitláva sűrű, nyúlós, nehezen folyó. Ezért a felületre tört fonolit legtöbbször a kitörés központja körül kisebb-nagyobb kupokat, vagy dómalakot formál.

A Kövesd és Somlyó fonolitja tehát két különböző kitörési központnak felel meg. A kitörés azonban nem történt a tűzhányók anyagának felszínre törését kisérő heves tünemények kiséretében. A szivós, nyulósan sűrű fonolitláva egyidejüleg létesült repedésen át lassan hatolt át az ottani jura üledékeken és dómalakúan szétterült. A láva föltörésével a fonolit vulkán működése befejeződött, törmelékanyagot, hamut vagy tufát nem szolgáltatott. A fonolit vulkán alakját későbbi zavarok, tengerek járása módosították ugyan, de azért lávájának jellemző föltörési alakjából több jelleget megtartott.

A fonolitok kitörési idejét közvetlen adatokkal nem állapíthatjuk meg. Csakis arra a szoros kapcsolatra vagyunk utalva, mely a fonolit és trachidolerit lávának föltörése között van, másrészt arra a rokonságra, mely a két láva összetételében mutatkozik. Ezek a tények, főként az anyag összetételének azonos bélyegei azt bizonyítják, hogy a két kőzettipus a föld mélyének egyugyanazon tűzhelyéből származik. A mélységben levő megolvadt kőzettömeg, a vulkáni magma, a kitörés folyamata közben különült eltérő kőzetféleséggé, melyek azonban egy családot képviselnek. A trachidoleritok kitörése tehát rögzíti a ve-

lük kapcsolatos fonolitok kitörési idejét is. A Kövesd és Somlyó tűzhányóink tehát szintén a krétaidőszak elején működtek. A trachidolerit és fonolit lávák feltörése egyidejű volt, a kétféleség korkülönbséget nem árul el, bár nem lehetetlen, hogy az egész kitörési időszak a trachidolerit láva kiömlésével kezdődött s a fonolittal fejeződött be. A vulkáni tűzhely a higan folyó anyag föltörésével veszített eleven erejéből s a sűrű fonolit már csak lomhán nyomult a mélység tüzes világából a napvilág derüje felé.

—

Időben tegyünk egy nagy ugrást évmilliárdokon át s térben egy rövid sétát a Kövesd vulkánjától a Koszonya erdő felé s az utunkba eső, kékessötétszürke vagy szennyes barnásvörös, tömöttnek látszó kőzetben újabb tűzhányó anyagát ismerjük föl. Az egyes elegyrészek alig láthatók szabad szemmel, legföljebb egy-egy fényesen csillámló lapot látunk, mely a földpáttáblák hasadási lapja. A barnásvörös mállott szikla-fajta hosszú, vékony vörös tűkben, a már ismerős augit tűnik elénk. A kőzet többi része szabad szemmel egyneműnek tetsző alapanyag.

Ez a kőzettipus *piroxénamfibolandezit*. Elterjedése kizárólag csak Komló és Budafa határára szorítkozik s a Zobák pusztáról kiinduló „Kohlgraben" völgyébe lehuzódik. Ezt a mintegy három négyzetkilométernyi területü andezittömeget három oldalról fiatal, harmadidőszaki üledékek veszik körül, míg nyugaton a komlói liász szénképződménnyel érintkezik. Mai alakja semmi föltünőt nem mutat, legkevésbé sem árul el különleges tűzhányó jelleget. Kitörése idején sem okozhatott nagyobb rázkódtatásokat. Az andezitláva minden valószinüség szerint mostani helyén tört föl s a felületen szétfolyt. A kitörés csak lávaömléssel járt, szórt anyagot, hamut, tufát vagy törmeléket nem szolgáltatott.

A komlói andezit-tűzhányó születése a hegység egyik forradalmi időszakára esik. A Mecsekből kitakarodott krétatenger óta hosszú időszakokon át szárazföld volt, hegységünk területén. Az újkor közepetáján, a fiatal harmadidőszak elején, a mediterrán tenger hódító hullámai ostromolják a területet, mely lassanként meghódolva, ujból viz alá kerül. A szárazföld és tenger harca a föld mélyéig hatoló rázkódtatásokkal járt: a meglevő rétegek összetöredeztek, ráncolódtak, nagy szakadások keletkeztek. Egy ilyen szakadás a mélységben levő vulkáni tűzhelyig hatolt s kibuggyant rajta az andezitláva.

Az andezit-tűzhányóval együtt hamuszórások is voltak hegységünk egész területén. Bármerre induljunk, a hegység fiatal harmadkori rétegekkel födött részein uton-útfélen elénk kerülnek a homok, homokkő, kavics, durva konglomerátum vagy agyagos rétegek között könnyen fölismerhető fehér rétegek. Eleinte finomszemű, homokos iszapnak gondolnánk, de föltünően könnyüek s a fekete biotitcsillám hatszöges tábláival vannak tele. E mellett kvarc és kisebb-nagyobb foltokban fehér likacsos horzsakő darabkák láthatók benne. A vizben leülepedett vulkáni hamu áll előttünk, az andezitlávával közel rokon kőzet szórt finom anyaga, a *dácittufa.*

A dácittufa csaknem mindenütt megvan az alsómediterrán üledékei között. Tengeri rétegek ezek, tehát a vulkáni hamu tengerben ülepedett le, valószinüleg tengeralatti tűzhányók anyaga gyanánt. Különösen jól észlelhető Kisbesztercze-Bakócza között és Szászvár—Váralja között. A 8. és 17. számú úton áthaladunk a kavicsos-homokos rétegek közé települt rétegeiken. Ezek eredeti helyen vannak, természetesen vizszintesen leülepedett rétegeik ebből a helyzetből kimozdítva. A fiatalabb rétegek között azonban gyakran átmosott anyagukból keletkezett tufát is találunk Szabolcson, Somogyon, Magyaregregytől nyu-

gatra és másutt is. Az átmosott tufák sokkal tömöttebbek, finomabb szemüek s így az elsődlegesen keletkezett alsómediterrán tufáktól megkülönböztethetők.

—

Végigjártuk a Mecsek tűzhányóit és semmivel sem voltak ezek az útjaink veszedelmesebbek, vagy nehezebbek, mint a hegység bármelyik része. Ujabb ismeretekkel gazdagodva tértünk haza s visszaemlékezve a látottakra, a Mecsekhegység területén a vulkáni működésnek többszöri megujhodását állapíthatjuk meg. Az ősi gránit mélységben megdermedt lávája, a felületre tört kvarcporfir változatával földünk ókori történetének eseményeit rögzitik. A trachidolerit és a vele kapcsolatos mecseki különlegesség, a fonolit, a föld középkorának utolsó időszakában tevékenykedtek. Az andezit és a dacittufák pedig az újkor közepén törtek föl.

A hegység változatos történetét tehát minden korban a tűzhányók működése is tarkítja. Az időben egymásra következő kitörések különböző vulkáni tűzhelyekre utalnak. Egy-egy kitörési időszak tehát a megfelelő vulkáni tűzhely tartalmának mennyiségétől függött. Az egyes időszakok tűzhányói nem elszigetelt jelenségei a hegység területének, hanem a földkerekség nagy földtörténeti mozgalmainak részei. Különösen a gránitmagma mélységi megjelenése és az andezitkitörések ideje földünk általános vulkáni tüneményekben gazdag életszakaszára esik, míg a trachidolerit és fonolit tűzhányók működése kisebb mértékü és elszigeteltebben mutatkozó jelenség volt a maga idejében.

A Mecsek tűzhányói elhamvadt tüzek már, melyek földünk életének egyik megnyilvánulását jelzik. Az egykor tüzesen folyt lávaanyag megdermedt sziklaféleségei a tudás fáklyájának tüzét élesztik föl, melynek fényessége távoli idők, elmult jelenségek sorát

világosítja meg. Elcsendesedtek rég a nagy robajjal felszínre tört hegyek, a föld belsejének erői a külső erőknek adták át a működés terét. A tűzből lett hegyek halott anyagát a víz, fagy és szél pusztítva bontják s a holt anyag a természeti erők hatása alatt új életre kél. A multak eseményei a jelen működésével egybefonódva alapozzák meg a jövőt.

A választmány jelentése.

Mélyen tisztelt Közgyülés!

Az elmult 1918. évről szóló jelentésünket, mely már 28-ik beszámolónk, terjesztjük a m. t. Közgyülés elé. Nehéz viszonyok között tesszük ezt, mert súlyosan nehezedik lelkünkre az a boru, mely hazánk jövőjét sötét fellegként takarja. Négy év küzdelmeiben elért sikereink eredménytelenek voltak; a világháboru rettenetes viaskodásában alul maradtunk s országunk további sorsát a legsűrübb fátyol födi. A rettenetes világégés, — mely ellen lelkünkben mindig tiltakoztunk, — megszünt ugyan, de efölötti örömünket elfojtja a Haza jövő sorsa fölötti bizonytalanság. Pedig az ötödfél éves háboru olyan reményeket váltott valóra, amik — az erőszak által elfojtva bár — 400 év óta éltek a magyarság szívében. A tisztitó tűzből Phönixként született meg az önálló, független Magyarország, mely lerázva magáról az osztrák bilincseket, visszanyerte önrendelkezési jogát s a nehéz idők elmulásával, mint népköztársaság fogja intézni további sorsát.

Az ötödfél éves háborut megszenvedték a turistaintézmények is, melyek pusztultak, omladoztak, mert nem volt munkás kéz és hiányzott az anyagi erő, amivel a roskadásnak indult régi alkotások fenntarthatók lettek volna.

Ekkor egy örömhir jutott hozzánk. A *Magyar Turista Szövetség*nek, — mely csak a mult évben kezdte meg működését, — sikerült a földmivelésügyi minisztertől a turistaegyesületek támogatására 52000 koronát kieszközölni, mely összegből a Szövetség egyesületünknek 5000 K-át juttatott. Ezzel a támoga-

tással lehetett hegyi sétautaink egy részét és pedig a Kardoss-, Balog-, Szaniszló- és Irma-útakat teljesen tataroztatni, a támfalakat kijavíttatni s más hiányokat pótolni. Bár az összeg elég jelentékeny s azt még saját pénztárunkból is 1787 K 72 fillérrel növeltük, még sem tudtuk az összes sétautakat jókarba hozni. Jövőre maradtak a Bánffay- és Kiss J. útak, pedig ezek javítása is sürgős, mert különösen az utóbbinak alsó, Frühweiszvölgyi szakasza teljesen pusztulásnak indult. A fedőkavicsot az eső egészen lehordta róla s ma már sok helyen csak az alapozás látszik.

Nem mulaszthatjuk el ez alkalommal, hogy a Közgyűlés nevében is őszinte köszönetünknek és hálánknak adjunk kifejezést a MTSz. vezetősége iránt, amely méltányolva egyesületünk 28 éven át kifejtett munkásságát, a ME.-et azon egyesületek közé sorozta, melyek a kormány támogatására érdemesek. Kedves kötelességet teljesitünk akkor is, mikor külön fejezzük ki köszönetünket a Szövetség érdemes elnökének *dr. Thirring* Gusztávnak és lelkes titkárának, *dr. Vigyázó* Jánosnak, akiket nemcsak mint a Szövetség lelkeit, de mint a magyar turistaügy törhetetlen és buzgó munkásait is nagyrabecsülésünkkel és szeretetünkkel veszünk körül, mert úgy érezzük: elsősorban nekik köszönhetjük a ME. részére kiutalt támogatást. Biztosithatjuk a Szövetséget arról, hogy áldásos munkájában egyesületünket mindig munkatársai és támogatói közt fogja találni.

Ez idei munkásságunk súlypontja az előbb említett úttatarozásra esik; de folytattuk az *útjelzések felújitását* és javítását is. Sajnos, nem tehettük ezt oly mértékben, mint szerettük volna. A festék drágasága, de különösen a jó festék hiánya voltak munkánk akadályai. A rossz festék miatt a mult évben végzett munka legnagyobb része is kárbaveszett, mert jelzéseinket az eső elmosta, fagy megsemmisítette. És a spanyol influenza-járvány áldozata lett legbuzgóbb és hozzáértő tagtársunk: *Simon* Nándor polg. isk. ta-

nár, kis munkásgárdánk lelkes, fáradhatatlan tagja, kit 28 éves korában, időnek előtte ragadott el a Halál fiatal özvegye, kis árvája és szeretett tanítványai köréből. Az erdőkben látható magyarázó feliratok tanui az Ő ügybuzgalmának, melyet a Természet iránt való szeretete sugallt. Munkás tagtársunk elhalálozása fölötti őszinte részvétünket ez alkalommal is kifejezzük s emlékét jegyzőkönyvünkben is megörökítjük.

Az útjelzés munkálataiban titkárunkon kivül *Dobos* László főreálisk. tanár, *Benischke* Alfréd, *Fodor* Miklós, *Krausze* Aurél, *Novotárszky* Miklós és *Vadon* Pál főreáliskolai, — úgy *Gergics* Géza, *Kelemen* Lajos, *Sieron* Hugó, *Tachtler* Antal és *Weiner* Károly polg. isk. tanulók is szorgalmasan segédkeztek, amiért nekik is köszönetet mondunk s további szives támogatásukat kérjük.

Örömmel látjuk a középiskolai tanulóknak felügyeletünk alatti résztvételét egyesületünk munkájában, mert ezzel ők is azok sorai közé lépnek, — felajánlva a fiatalság lelkes ügybuzgalmát és munkaszeretetét, — akik Mecsekünk kultuszát a város igaz polgáraihoz méltóan előmozdítani igyekeznek. Legnagyobb szolgálatot tehetnek az egyesületnek és a város polgárságának a középiskolák keretében alakitandó cserkészcsapatok, melyek tanáraik felügyelete mellett rendezett kirándulásaikon az útjelzések javítását és a források foglalását és tisztántartását állandó programmjukba vehetnék. Nagy munkától mentenének fel ezzel bennünket, akiknek idejét más feladatok megoldása foglalja el.

A közalapítványi erdők útjelzéseit és pedig a Zengő vidékén kitűzött 9., 10., 14., 15., 19. számúakat, lekötelező szivességgel *Kubicza* István közalapítványi urad. erdőfőmérnök úr, lelkes tagtársunk volt szíves elkészittetni, amiért a közgyűlés hálás köszönetét tolmácsoljuk s ügyünket további jóakaratába ajánljuk. Az ő területén csak a 11. sz. útvonal jelzése maradt el, ami a festék hiányának tudható be.

A püspöki uradalom erdőfőmérnöke, *Obrincsák* Ernő úr állásától megválván, ottani jelzéseink ez évben gondozatlanul maradtak, de reméljük, hogy utódja Ferenczy Ede úr, akivel az összeköttetést keresni fogjuk, ügyünket éppen úgy fel fogja karolni, mint Obrincsák tagtársunk tette, akinek egyesületünk érdekében sok éven át kifejtett munkásságáért mindig hálásak leszünk.

Örömmel használjuk fel a jelen alkalmat arra, hogy köszönetet mondjunk *Bálint* Ferenc, *Kolossváry* Andor, *Rusz* Imre és *Tripammer* Károly uradalmi erdőfőmérnök uraknak is, akik egyesületünket működésében mindig a legodaadóbban támogatták.

Megjelent ez évben a *Mecseki Útmutató* V-ik, lényegesen bővített kiadása, mely biztos kalauzul fog szolgálni a kirándulóknak erdei sétáik alkalmával. Az útmutatót tagtársaink a titkárnál 1.60 K kedvezményes áron kaphatják, míg a könyvkereskedésekben és a Geltsch és Graef-féle drogériában azt 2.40 K-ért árúsítjuk.

A *Földtani barangolások a Mecsekhegységben* (geologiai útmutató) egyik fejezetét jelen évkönyvünkben közöljük. Ebben a komoly, tudományos és mégis népszerű modorban lesz megírva a többi fejezet is, hogy abból a laikus alapos ismereteket, a szakértő gyönyörüséget meríthessen. A könyv kiadására a toronymagasságra emelkedett nyomdai árak sülyedését kell bevárnunk, ami egy-két év előtt alig remélhető. S még akkor sem lehet azt az eredetileg tervezett két koronás áron kiállítani, ami azonban az érdeklődőknél nem fog akadályt képezni.

Az elmult évben bold. dr. Bokor Emil emlékének megörökítésére *dr. Wallerstein* Bódog tagtársunk mozgalmat indított egy, a Mecseken felállítandó *Emil-pihenő* létesítésére. Megkezdette erre a célra a gyűjtést is, amit később *Kiss* Józseffel együtt folytatott s ennek eredménye eddig, az időközi kamatok nélkül 2656 K. Ezt az összeget kész tervekkel együtt

azzal a kéréssel küldötték el hozzánk, hogy a Mecsek egy szép pontján állítsuk fel az Emil-pihenőt. A választmány szivesen vállalta a feladatot s a beküldött tervek közül a Károlyi Emil tagtársunk által készült tervet fogadván el, az előmunkálatokat megkezdette. Többszöri szemle után megállapodtak a pihenő helyében is a Kiss József-út azon pontján, mely a Mandulással szemben, közel az erdőszélhez van. Sajnos, munkaerő hiányában a pihenő ebben az évben nem készülhetett el, de reméljük, hogy azt a jövő év folyamán befejezhetjük és ezzel a Mecsek egy igaz barátjának és egyesületünk buzgó munkásának emlékét megörökíthetjük.

Kedves kötelességet teljesítünk, mikor az indítványozónak és *Károlyi* Emil tagtársunknak a tervek díjtalan elkészítéséért őszinte köszönetet mondunk.

Az Emil-pihenőre adakozók névsora:

Bokor Ede, Raisz Sándor dr., Schreiber Jenő, Schwarz Sámuel (B. Lőcs), Tábor Lajos, Zenekedvelők Egyesülete 100—100 K; Breuer József dr., Forbát Arnold, Garai Miksa (Budapest), Graef János, Geltsch Frigyes, Hamerli József, Goldberger Mór, Igaz Béla dr., Kenessey Aladár dr., Lóránt Lipót dr., Neumann Ignác, N. N., polgári fiúiskola, Schmidt Antal dr., Steiner Simon, Wallerstein Bódog dr. 50—50 K; Kiss Emil dr., Spitzer Sándor, Steinbach Samu 40—40 K; Bokor Laci, Bahula József dr., Balla Ignác dr., Greiner Gizella dr., Ptacek Győző, Schwarz Vilmos dr., Szegő Pál, Vámos Artur dr. 30—30 K; Balog Károly, Deutsch Zsigmond dr., Benkő Oszkár dr., Cholnoky Ferenc dr., Fried Mihály, Goldberger József, Gyenes Miksa, György Ármin dr., Hajdu Imre dr., Hanák Árpád, Hungária vajtermelő, Káldor Oszkár, Kende Alfréd, Kende Oszkár, Kiss József, Kolozsváry Andor, Kemény Mór, Krausz Arnold, Pain Emil, Rosenspitz Berta dr. Reinfeld Imre, Schick Jácint dr., Sonnenfeld Gizi, Szántó László dr., Taizs József, Tausz Gyula, Vertán Emil dr., Wéber Dénes, Zupancsics Vilmos, Zsiga László 20—20 K; Kertész Gusztáv 15 K; Biró Jenő dr., Czermák Ede, Fónagy Sándor, Göbel Kálmán, Goldberger Jenő, Hirsch és Pollák, Krausz Miksa, Lukafai üvegraktár, Marton

Miksa, Motischek Katóka, Nyitrai Béla dr., Oberhammer Antal, Parragh Antal dr., Pázsitzky József (Kaposvár), Pintér Ferenc, Reinfeld A., Reinfeld Vilmos, Schönwald Imre, Reeh György, Spitzer Béni, Tausz Dezső dr., Tauszig Ernő, Várnai Mariska 10—10 K; Lajos Ferenc, Petrovics Mariska, Wallerstein József, Wallerstein Pál 5—5 K; Balázs Mariska 4 K; Czirják Ignác (Komárom) 3 K; Bök Béla, Simon Béla 2—2 K. Összesen 2656 K.

Megkezdtük a Francia-emléktől a Tettyére vezető *Miléva-út* építését is, de ezt befejezni nem tudtuk, mert a lábbadozó osztagból a munkánál segédkező katonák a leszerelés alkalmával szétoszlottak, más munkaerőt szerezni pedig nem lehetett. A további munkát részben ezért, részben a téliesre fordult hideg, esős, havas időjárás miatt a tavaszra halasztottuk, abban a reményben, hogy addig a viszonyok az út továbbépítését megengedik. A Miléva-út megépítésével a sétáló közönség egy régi óhajtása megy teljesedésbe, mert ez az út fogja képezni a legszebb átjárást a Kardoss-úti menedékházból kiindulva a Tettyére. Az új sétaút a gerincen halad — miközben szebbnél-szebb képek tárulnak a kirándulók elé — és egyelőre a Szaniszló-úttal való találkozásnál végződik, de később az Irma-út részbeni felhasználásával a dömörkapui Flóra-pihenővel fog összeköttetést képezni. Ez által a Francia-emléktől a Dömörkapuig (és fordítva) egyenes összeköttetést kapunk anélkül, hogy a sétálónak le kellene közben ereszkedni a tettyei fensikra. A Miléva-út megépítését egy magát megnevezni nem kívánó lelkes tagtársunk áldozatkészségének köszönhetjük, aki az útépítés céljaira 3000 K-át ajánlott fel, az ezen összeget meghaladó költségek viselését pedig a ME. vállalta. Őszinte és hálás köszönetet mondunk tagtársunknak nemes gondolkodásra valló szép adományáért, ami példa lehet sok tehetős polgártársunknak, akiket az Isten vagyonnal áldott meg, hogy mint kellene hálájukat leróni azzal a várossal szemben, amely nekik és családjuk-

nak boldog és nyugalmas otthont és kényelmes megélhetést adott.

A *Bedő Mária* által 1909-ben egyesületünknek hagyományozott 200 K-át, — mely az időközi kamatokkal együtt 310 K-ra növekedett, — az elmult évben fizették be az örökösök egyesületünk pénztárába.

Pécs sz. kir. város tanácsa 17063/1918. sz. átiratában felhivta a ME-t a város ismertető leirása és az idegenforgalom emelése érdekében leendő közreműködésre. Az átiratra, mely a keresk. ügyi miniszter 19665/1918. eln. sz. rendeletével kapcsolatos, 16/1918. ME. sz. válaszunkban, szolgálatkészségünket a város hatóságának felajánlottuk s ismertettük jövő terveinket is, melyekhez a város támogatását kértük. Talán nem végzünk felesleges munkát, ha beadványunk tartalmát a Közgyüléssel rövid kivonatban ismertetjük. Kifejtettük abban, hogy szükségesnek tartjuk egy *idegenforgalmi bizottság* megalakítását, amit kétféle módon vélünk megoldhatónak; vagy a város alakítja azt meg a ME. bevonásával, mint Pécsvárosi idegenforgalmi irodát, vagy a ME. létesít egy Idegenforgalmi osztályt, melyet a város teljes erkölcsi súlyával és közreműködésével támogat. Kivánatosnak mondottuk a Mandulás és a Dömörkapu közötti sik területen egy *magaslati villatelep* létesítését, oda jól járható közlekedési út készítését (amire a városi erdő termékeinek leszállítása végett amúgy is szükség van s tervbe is van véve) s a városi vizvezetéknek már is szükségessé vált kibővítése alkalmából ott, a villatelep szükségletét kielégítő viztartány épitését. Beadványunkban a módozatokat és indító-okokat részletesen kifejtettük s arra itt most nem térünk ki. Kértük a város hatóságát, hogy a villatelepek és általában ujonnan beépítendő területek rendezését előkészítő bizottságba egyesületünk szakértő képviselői is meghivassanak tanácskozási és véleményezési joggal. Kértük továbbá a lapisi vadászház vizellátását, a

letünket, akiknek egy része azonban hadba volt vonulva és így tagsági kötelezettségének eleget nem tehetett. Hisszük azonban, hogy továbbra is meg fognak maradni nemes célokat szolgáló egyesületünk barátainak és tagjainak.

Osztályaink közül az Állat- és madárvédő osztály a mult télen is szeretettel gondozta a Széchenyitéri galambokat s az erdőkben elhelyezett etetőkben is magokat helyezett el a védtelen kis szárnyasok részére. Örömmel és hálával emlékezünk meg e helyen azon 300 K-ás adományról, amit tetszőleges célra való felhasználás végett egy magát megnevezni nem akaró pécsi egyén *Tichy* Ferenc dr. vál. tagtársunkhoz juttatott, ki is azt egyesületünknek adván, szándékának megfelelőleg az összeget a *Széchényi-téri galambok gondozására* külön alapként kezeljük. Ugyancsak ő a mult napokban ismét 700 K-át küldött át hozzánk az egyesület céljaira, mely összegből 300 K-át a pécsi áll. főreáliskola tanulói részére alapként helyeztünk el turisztikai dolgozatok jutalmazására, míg a visszamaradt 400 K miként való felhasználását egyelőre függőben tartjuk. Őszinte köszönetet mondunk Tichy Ferenc dr. tagtársunknak egyesületünk iránt már többizben megnyilvánult szeretetteljes támogatásáért és kérjük továbbra is szives jóakaratát.

Pénztári forgalmunkról a pénztári számadás ad felvilágositást. Itt csak azt emlitjük fel, hogy a 25223 K 75 fillér pénztári egyenlegen felül még a következő összeget kezeljük: *Tettye rendezési alapon:* 1191 K 30 fillér, (ez évben ebből az alapból fizettük ki a Gyuriút tatarozási költségeit); *dr. Pintér Jenő alapon:* 2959 K 50 fill.; *dr. Scholz István* alapon: 1349 K 57 fill.; *Dorner János* alapon: 747 K 10 fill.; *Barlangkutató alapon:* 446 K; *Pintér Mária* alapon: (állatvédelmi célokra) készpénzben: 69 K 48 fill.; hadikötvényben 200 K; és egy darab Pécs-baranyai köz. Takarékpénztári részvény 900 K értékben; *János kilátó alapon:* 104 K 17 fill.; *Kiss József-kilátó alapon:* 6000 K hadikött-

vényben; *Wachter Jenő-alapon* (főgimn. tanulók turisztikai pályamunkáira) 600 K hadikötvényben és 48 K készpénzben; *Örökös tagsági alapon* 17600 K hadikötvényben és egy darab 4 százalékos koronajáradék; *Széchényi-téri galambokat gondozó alapon:* 304 K 90 fill.; *Turisztikai pályadij alapon:* (főreáliskolai tanulók turisztikai pályamunkáira 300 K 50 fill. Ezeken kivül meg 2400 K értékü hadikötvény van az egyesület tulajdonában. Összesen: pénzkészlet 25223 K 75 fillér, alapokon és értékpapirokban 32920 K 52 fillér; végösszeg: 58144 K 27 fillér.

Rendes bevételeinken kivül Pécs sz. kir. város közönsége 1500 K-val, a Pécsi Takarékpénztár 200 K-val, a Pécs-Baranyai Központi Takarékpénztár és a Kereskedelmi és Iparbank 100—100 K-val, Várnai Mariska tagtársunk 20 K-val (a kantavári forrás helyre állitására) és K. Zs. úr 5 K-val gyámolitották egyesületünket, amiért hálásan mondunk nekik köszönetet.

Kedves kötelességet teljesitünk végül, mikor köszönetünket fejezzük ki a város t. tanácsának és a helyi sajtónak, azért a szives támogatásért, amiben bennünket a nehéz időkben minden alkalommal részesitettek.

Beszámolónkat szomorú szivvel fejezzük be, mikor az év folyamán elhalt tagtársainkról emlékezünk.

Súlyos csapás érte szeretett elnökünket, áldottlelkü és fennkölt szellemü nejének — régi tagtársunknak — 1918. december 1-én, hosszú szenvedés után bekövetkezett halálával. Az a szeretet, tisztelet és ragaszkodás, melyet lelkünkben elnökünknek a ME. iránt tanusitott meleg érdeklődése kiváltott, a legbensőbb részvétet keltette az egyesület tagjaiban s a választmány mély megilletődéssel fejezte ki bánatos együttérzését szeretett elnökénél.

A négy éves förgetegben nem volt esztendő, hogy a gyilkos háboru tőlünk is ne követelt volna áldozatot; most is *Kinnet Adolf* lelke szállt el az asia-

gói fennsíkon a Haza védelmében. A többi kimult, fiatal élettel együtt ő is elszenvedte a háboru minden borzalmát és a sok szenvedés után nem családja körében, de idegen föld sziklatemetőjében talált örök pihenést. Fiatal özvegyével és bánatos családjával együtt mi is gyászoljuk a korán elhunytat. Elvesztettük még *Cseh* Ervin és *Erreth* Lajos dr. örökös tagokat, *Angszter* József, *Glatt* Ignác és *Pozsgay* József alapító tagokat, *Burkovits* Gyula, *Buzagits* Hugó, *Csarsch* Jenő, *Donowall* János, *Engeszer* Miklós, *Éder* József, *Fesztl* Lehel, *Freytag* Ödön, *Fleischhammer* Jenő, *Gipsz* József, *Grünwald* Béla, *Jeszenszky* Lajos, *Kaufer* Jenő dr., *Kovács* László, *Luisser* Jenő, *Marx* Nándor, *Mike* Géza, *Moussong* Vince, *Praxa* Adolf, *Sárközy* József, *Schmidt* Boldizsár, *Simon* Nándor, *Sipőcz* István dr. és *Zsolnay* György rendes tagokat.

Áldás legyen emlékükön!

M. T. K. Ezekben beszámoltunk az elmult év eseményeiről s elő kellene terjesztenünk a jövő év munkatervezetét. Ki tudna azonban ma csak egyik napról a másikra is valami biztosat mondani vagy tervezni? Uj menedékházunk s azok a nagyobb tervek, amiket előbb említettünk csak évek mulva válhatnak valóra, akkor is csak úgy, ha társadalom és hatóság bennünket támogatnak és ha a viszonyok azoknak keresztülvitelére kedvezően alakulnak. A közel jövőben tehát csak az eddigi keretek között mozoghatunk, de legyen meggyőződve a t. Közgyülés, hogy amint eddig, úgy a jövőben is arra fogunk törekedni, hogy lankadatlan munkássággal dolgozzunk egyesületünk céljain, mert ezzel városunk minden polgárának szolgálatot teszünk.

Tagtársainkat pedig arra kérjük, hogy ismerőseik körében egyesületünknek tagokat gyüjteni szíveskedjenek, mert csak minden oldalról való támogatás mellett valósíthatjuk meg nagy feladatainkat.

Maradvány 1918. január 1-én			18072 87
Tagsági díjak:			
1074 tag után . . . . à K 5.—	5370 —		
17 alapító tag után . . à K 5.—	85 —		
5 hátralékos „ . . à K 5.—	25 —		
1 örökös „ . . à K 300.—	300 —		
27 „ „ . . à K 100.—	2700 —		
1 „ (2-ik részlet) à K 50.—	50 —		8530 —
Adományok:			
Magyar turista szöv. adománya . . .	5000 —		
Pécs szab. kir. város „ . . .	1500 —		
Pécsi Takarék pénztár „ . . .	200 —		
Pécs Bar. közp. tak. „ . . .	100 —		
Pécsi Ker. és iparbank „ . . .	100 —		
Miléva-utra „ . . .	1000 —		
Bedő Mária hagyaték „ . . .	310 —		
Várnay Mariska „ . . .	20 —		
K. Zs. „ . . .	5 —		8235 —
Különféle bevételek:			
Takarékbetét kamat	795	55	
Értékpapir „	1462	—	
Levelezőlapok, jelvények	154	40	
Útmutatók	810	64	
Kilátótorony belépőjegyek	310	—	
Hirdetések	200	—	3732 59
			38570 46

Megvizsgáltuk és a vonatkozó okmányokkal

Pécs, 1918. évi

Szigriszt Lajos

Bőbel Ferencz

Kezelési költségek:				
Tisztelet dijak	700	—		
Szolga fizetése	1370	—		
Postadijak	79	99	2149	99
Útjavitás:				
Különféle napszámok			6960	10
Különféle kiadások:				
Nyomda számla évkönyv	1401	40		
„ „ utmutató	1056	31		
„ „ különféle	12	—		
Pavillonok biztositása	21	27		
Telefon dijak	28	—		
Tagdijak egyletekbe	228	80		
Turistaság és Alpinizmus	300	45		
Utjelzések	194	—		
Könyvtár	58	20		
Leltári tárgyak	250	—		
Wachter alapra	48	—		
Állatvédő „	50	—		
Különféle kiadások	588	19	4236	62
Maradv. 1918. decemb. 31.			25223	75
			38570	46

összehasonlitva, azt teljesen rendben levőnek találtuk.

december 31-én.

Eötvös Jenő.

Tájékoztató.

Az egyesületet illető levelezések és írásbeli megkeresések a titkár címére (Pécs, Arany János-utca 3.) intézendők, a pénzküldemények és *arcképes igazolványok* pedig a pénztároshoz (Kiss Ernő, Pécs, Hitelbank) küldendők.

A kirándulások rövid ismertetése és a jelzések magyarázata (mellékelve 3 térképvázlat és 10 látkép) a *Mecseki Útmutató* című könyvecskében található. Kapható minden könyvkereskedésben. Ára 2·40 K., tagok részére a titkárnál 1·60 K.

A téli hónapokban, (októbertől—márciusig) minden csütörtökön d. u. $^1/_2$6-tól $^1/_2$7-ig *hivatalos órák* tartatnak az egyesület helyiségében (Városház, II. emelet 79.), hol ugyanakkor a könyv- és térképtár is a tagok rendelkezésére áll. Ugyanott kaphatók az *egyesületi jelvények* is, darabonkint 1 K 20 fillérért.

Kérjük t. tagtársainkat, hogy erdei sétáik alkalmával az utakról — különösen a fiatal ültetések között — le ne térjenek.

A Mecsek-Egyesület és az Osztályok

TISZTIKARA

az 1918. évben.

Elnök:

Balog Károly, nyug. ítélő táblai elnök.

Alelnökök:

Dr. Igaz Béla, kanonok és Zsolnay Miklós, gyáros.

Igazgató:

Reéh György, városi tanácsos.

Titkárok:

Kiss József, főreáliskolai tanár. (Pécs, Arany János-utca 3.)

Feszti Nándor, törvényszéki bíró.

Gazda:

Graef János, droguista.

Pénztáros:

Kiss Ernő, pénzintézeti tisztviselő (Pécs, Hitelbank).

Ügyész:

Egry Béla dr. ügyvéd.

Mérnök:

Rauch János, városi főmérnök.

Állat és madárvédő-osztály:

Elnöke:	Titkára:	Pénztárosa:
Reéh György	Róna Jenő	Krisztián Gyula.

Barlangkutató-osztály:

Elnöke:	Titkára:	Pénztárosa:
Mattyasovszky Jakab.	Myskowszky Emil.	Kiss Ernő.

Park-osztály:

Elnöke:	Titkára:	Pénztárosa:
Zsolnay Miklós.	dr. Kenessey Aladár.	Ptacek Viktor.

Választmány:

Bálint Ferenc, főerdőmérnök,
Buzássy Ábel, főgimnáziumi igazgató, c. főigazgató,
Czermák Ede, ny. MÁV. főfelügyelő,
Eibach Emil, ny. vezérigazgató,
Eötvös Jenő, pénzint. tisztviselő,
Erreth Kálmán, magánzó,
Fehér Sándor, f. ker. isk. tanár,
Feniczy Ignác dr., főszolgabíró,
Forray Valér, főszolgabíró,
Forbát Arnold, gyáros,
Gianone Virgil, bányafőfelügyelő, bányatanácsos,
Hamerli Imre, gyáros,
Hamerli József, gyáros,
Hang Dániel dr., főgimnáziumi tanár,
Hanny Gábor, pápai praelátus,
Hardy Sándor, kuriai bíró, ny. törvényszéki elnök,
Igaz Lajos, miniszt. oszt. tan. műszaki tanácsos,
Károlyi Emil, építész,
Kenedy Nándor, ny. kuriai bíró.
Kenessey Aladár dr., kórházi főorvos,
Késmárky István dr., jogakad. igazgató, c. apát,
Kindl József, ny. keresk. és iparkamarai elnök, ker. tan.
Klekner Alajos, p. t. főtanácsos,
Kolossváry Andor, uradalmi főerdőmérnök,
Krigl Nándor, ítélőtáblai eln. titkár,
Kubicza István, uradalmi főerdőmérnök,
Kun Kálmán, polg. fiuisk. igazgató,
Lenkei Lajos, lapszerkesztő,
Littke Jenő, MÁV. üzletvezető.
Majorossy Imre, ny. polgármester,
Makay István, városi tanácsos,
Mattyasovszky Jakab, gyárigazgató,
Mihálffy Dénes, járásbíró,
Myskowszky Emil, bányafőfelügyelő,
Nendtvich Andor, polgármester,
Oberhammer Antal, rendőrfőkapitány,
Pálfi Zoltán, p. ü. főtanácsos,
Pánczél Ottó, áll. főerdőfelügyelő,
Pintér Ferenc, városi árvaszéki elnök,
Ptacek Viktor, az OMB. főnöke,
Ráski Béla dr., ügyvéd,
Róna Jenő, főreálisk. tanár,
Schmidt Antal dr., kórházi igazgató,
Stenge Ferenc, Baranyavármegye alispánja,
Szieberth Róbert, felügyelő-igazgató,
Szily Tamás, Baranyavárm. ny. főispánja,
Szivér István dr., főszolgabíró,
Szőnyi Ottó dr., jogakadémiai tanár,
Szuly János, ügyvédi kamarai elnök,
Taizs József, nyomdatulajdonos,
Tichy Ferenc dr., vár. tanácsos,
Tripammer Károly, főerdőmérnök,
Vadnay Jenő, főszolgabíró,
Varga Nagy István, ny. ítélőtáblai tanácselnök.

Visy László dr., Pécs város ny. főispánja,
Wurster József dr., pápai praelatus.
Zupancic Vilmos, vár. zeneiskolai tanár,
Zsiga László, magánzó.

Tiszteletbeli tagok:

Bánffay Simon †
Dr. Fejérváry Imre báró
Hettyey Sámuel †
Kardoss Kálmán †
Kiss József
Majorossy Imre
Nendtvich Andor
Vaszary Gyula †
Gróf Zichy Gyula

Örökös tagok:

Apollo Projectograf
Auber Gyuláné
Baranya vm. közönsége
Balla Adolf dr.
5 Balog Károly
Bánffay Simon †
Benkő József
Benkő Mihály
Benyovszky Móric gróf
10 Biedermann Rezső báró
Bokor Ede
Bokor Emil dr. †
Böhm Emil
Braun Fülöp
15 Brázay Kálmán (Bpest.)
Breuer Ferenc
Breuer M. és J.
Cackovic Milivoj
Cackovic Milivojné †
20 Csathó Gyula (Bpest.)
Cseh Ervin †
Csukás Zoltán
Daempf Imre
Deutsch Demény Margit
25 Deutsch Zsigmond dr.
Doktor Sándor dr.
dr. Doktor Sándorné
Domján Izor
Dorner János †
30 Döbrössy Alajos
Dulánszky N. dr. †
Eibach Emil
j. Engel József
Eötvös Jenő
35 Eötvös Jenőné
Erreth Kálmán
Erreth Kálmánné
Erreth Lajos dr. †
Fesztl Lujza
40 Forbát Arnold
Förster Béla †
Fürst Gyula ifj.
Fürst Reeh Hermin †
Gábor György
45 Geltsch Frigyes
Gianone Virgil
Gillming Ferenc
Goldberger József
Graef János
50 Graef Jánosné
Gyenes Miksa
Gyimóthy Gyula
Hajdu Gyula dr.
Hamerli Ferenc
55 Hamerli Imre
Ifj. Hamerli Imre
özv. Hamerli Jánosné †
Hamerli József
ifj. Hamerli József
60 Hamerli Józsefné
Hamerli Károly
Hanák Árpád
Hanny Gábor
Hegedüs Ferenc
65 Herbert János
Hettyey Sámuel †

Hirschler Dezső
Hirschler Mór
Hoffmann Lajos †
Honvéd hadapródiskola
Höfler N. János †
Höffler Bőrgyár R. T.
Hummel Ede
Igaz Béla dr.
Ivánkovits István †
Jézus-társasági rendház
Jicinszky Jaroszláv
Johann Béla dr.
Jusztusz Mihály
Kardoss Kálmán †
Kaufer Mór dr. †
dr. Kaufer Mórné
Kenessey Aladár dr.
dr. Kenessey Aladárné
Késmárky István dr.
Kiss József
Koszits Béla
Kremzir Mórné (Barcs)
Lechner Antal
Léderer Sándor
Leher Vilmos
Lenkei Lajos
Lépes György
Littke Ernő
Littke József
Littke Józsefné
Magyar Tur. Egyl.
Marton Miksa
Mazaly József
Mándi Béla †
Mestrits Jenő
Mezőgazd. Sörgyár
Michels Károly
Mosonyi Dénes dr.
Műszaki és Építő vállalat
Myskowszky Emil
Nagy Valérné (Bpest.) †
Nemzeti Casino
Nendtvich Andor
Nendtvich Vilma
Neumann Ignác
Nyitrai Andor
Országh Lajos †
Pallavicini Majláth Etelgr.
Pannónia Sörfőző R. T.
Papnevelő intézet
Paunz Lipót dr.
dr. Paunz Lipótné
Pécs-Baranyai közp. Takp.
Pécs sz. kir. v. kőzőnsége
Pécsi Katolikus Kör
Pécsi Takarékpénztár
Pécsi Tejcsarnok
Pogány Gyula
Reéh György
Reich Vilmos
Reinfeld Imre
Reinfeld Károly
Reinfeld Vilmos
Schapringer Gusztáv †
Schapringer Mór †
Scholz Gyula
Scholz Gyuláné
Schönherr Mihály †
dr. Schmidt Antalné
Schwarz Frigyes dr. †
Schwarz Sámuel
Schwarz Sámuelné
Siklósi István (Jászberény)
Sipőcz Istvánné
Siptár Lajos
Spiesz Viktor (Bpest)
Stern Károly
Stirling Károly †
Streicher József †
Szánthó Antal
Szautter Gusztáv
Szautter Gusztávné
Szegő Pál
Szeifritz István
Szieberth Róbert
Szigriszt Lajos
Szikvízgyár R. T.
Szilvek Lajos dr.
Szily Tamás
Szmik Antal
Taizs József
Tausz Gyula
Taussig Ernő
Teleki Sándor

Tichy Aladár
Tichy Ferenc dr.
Vaszary Gyuláné
Várnai Mariska
Viasz Béla
Visnya Ernő
Wajdits Gyula
Walter Antal †
Wurster József dr.
Zichy Gyula gróf
Zichy Lujza grófnő
Zupancsics Vilmos
Zsiga László
Zsolnay Miklós

Alapitó tagok:

Alt és Böhm
Daláth János
Höffler Jakab
Kindl József
Kiss Emil dr. (Dárda)
Koszits Kamill
Krasznay Miklós dr.
Krausz Béni
Nick Alajos dr.
Schaurek Bódog dr.
Spitzer Béni
Spitzer Lajos
Szuly János
Türr Mihály ifj.
Vargha Nagy István

Rendes tagok:

Agárdi Ferenc
Alacs Zoltán
Almássy István
Alpár Andor
Alt Dávid
Ambach Mihály
Andretzky József
Angerer Gusztáv
Angszter Emil
Angszter Oszkár
Angyal Béla dr.
Angyal Lajos
Angyal Pál dr.
dr. Angyal Pálné
Angyal Samu
Anschau Antal ifj.
Antal Fülöp
Antalffy Mihály dr.
Antoni Jenő
Antonin Nándor
Aradi Tur. Egyl.
Arnhold Nándor
Arnold János
Asiel József
Asztalos József
Auber Tivadar dr.
Auber Vilma
Auber Vilmosné
Aulik József
Ábrahám Gyula
Ádám Imre
Áronffy Józsefné
Áronffy Rókus dr.
Áts E. Árpád
Babai Géza
Babai Gézáné
Bahula József dr.
Balassa Ilona
Balázs Lipót dr.
Baldauf Gusztáv
dr. Balla Adolfné
Balog György
Balog István dr.
dr. Balog Istvánné

Balog Károly ifj.
Balog Pál
Balogh Géza
Balogh Jenő
Bank Ilona
Barabás Ferenc
Barankay Lajos dr.
Barbarini Laura
Barla Benő
Barsy Viktor
Bartinay Ferenc
Bary István
Battenberg Lajos
Bauer Zoltán
Beuerle Ferenc
Baumann Emil
Baumgartner Alán dr.
Bayer Ferenc
Bácsmegyei Jenő
Báder Vilmos
Bálint Ferenc
Bálint Lajos
Báter János
Beczkay Jenő
Bedő Károly
Belmann Kálmán
Bencze László dr.
Bencze Jenőné
Benczenleitner Sándor
Benkő Oszkár dr.
dr. Benkő Oszkárné
Benyovszky Andor
Benyovszky Jolán
Benyovszky Manó
Berecz József
Berecz Károly
Berecz Károlyné özv.
Beretzky Endre
Beretzky Endréné
Beretvás Sándor
Beretvás Tamás
Beretvás Tamásné
Berger Miksa
Bernhardt György
Békefy Remig dr.
Biber Mátyás
Biedermann Henrik
Biedermann Tibor
Biró Jenő dr.
Blancz József
Bochkor Lászlóné
Bodó Mór
Bogdán Jenő
dr. Bokor Emilné
Bokor László
Boldis Dezső dr.
Bolgár Tivadar
Borbély Gyula
Bors Emil
Bors Lajos dr.
dr. Bors Lajosné
Borsy Jenő
Bőbel Ferenc
Bőbel Miklós dr.
Böck Béla
Böck Béláné
Bögös Lajosné
Böhm Simon
Bőröczfy Károly
Bözsöny Mihály
Brantusa Vince
Braun Ármin
Breining Leontin
Brenner Jenőné
Breuer Jakab
Breuer József dr.
Bruck Sándor
Bruhács János
Brunner Károly
Bubreg János
Bubregh Nándor
Buday Klári
Bugár Ede
Bugyán Rezsőné
Buzagits István dr.
Buzás József
Buzás László dr.
Buzássy Ábel
Büchler Dávid dr.
Büki Ferenc
Bünsdorff Frigyes
Caflisch Jenő
Caflisch Kristófné

Chinoványi Ede
Cholnoky Ferenc dr.
Chudovszky Géza
Csalóczky Károly dr.
Csányi István
Csatho Egon
Csepely Aladár
Csernahorszky József
Cserta Antal
Cserta Kálmán
Csery István
Csélay Flórián
Csigó János
Csihálek Sándor
Csincsák Béla
Csontos Sarolta
Czapek Ödön
Czermák Ede
Czermák Győzőné
Czindery Endre
Cziriák Ignácz
Czvingler Ferenc
Daempf Hermin
Daláth Jenő
Daróczy Stefánia özv.
Daróczy Zoltán
Darvas Donát
Darvas Margit
Davidovits Márta
Dárdai Casinó
Deák Ignác
Deáki Honor
Dekleva Dénes
Dekleva Ferenc
Dekleva Ferencné
Dekleva Ignác
Dellin Frigyes
Dellin Frigyesné
Denkinger József
Demény Lipót dr.
dr. Demény Lipótné
Demény Marcel
Deutsch Kornél
Deutsch Margit
Deutsch Pinkász
Dénes Iván
Dillmann Antal
Dirr Frigyes
Dittler Aurél
Dittler Ottmár
Dobos Ferenc
Dobos László
Doktor János
Dombováry Róbertné
Domján Tivadar
Dragos Pompejus
Draskóczy Pál dr.
Drazenovich Károly
Duka Miklós
Dunántuli Tur. Egyl.
Eckert Elek
Eisner Dóczi
Egry Béla dr.
Ehrenfeld Mór
Eiser János
özv. Eiser Jánosné
Ember János
Engel Alfréd
Engel Izidor
j. Engel Richard
j. Engel Róbert dr.
Eötvös Gusztáv
Eötvös József
Erdélyi István
Erdélyi Kárpát Egylet
Erdélyi Vilmos
Ernster Géza
Erreth Ede
Erreth Edéné
Éber Nándor dr.
Fail Jagello
Faluhelyi Ferenc dr.
Farkas Jenő
Farkas Lenke
Fábián Jenő
Fáy Andor dr.
Fejes György
Fejes Károly
Fejér Győző
Fehér Sándor
Fekete József
Felber Artur dr.
Feniczy Ignác dr.
Fenyőssy Zoltán

Fenyves Sándor
Ferencrendiek zárdája
özv. Ferenczy Istvánné
Fessel Nándor
Fesztl Nándor
Fichtl Ignác
Filippovics József
Fingerland Antal
Finkey Pál
Fischer Béla
Fischer Edéné
Fischer Ferenc dr.
Fischer Ferenc
Fischer Ferencné
Fischer János
Fischer József
Fischer Józsefné
Fischer Pál
Fleischer János
Fodor Hugó
Fodor Ignác dr.
Fodor Leó dr.
Fónagy Sándor
Fonay Lajos
Forbát Arnoldné
Forbát Emmy
Forgon Lajos dr.
Forray Valér
Förster Eliz
Förster Jenő
Francois Lajos
Frankfurter Samu
Frankl Henrik dr.
Freytag Margit
Freytag Lajosné
Fried Mihály
Friedländer Imre
Friedmann Jakab
Friedmann Károly
Fuchs Ádám
Fuchs Ádámné
Furtényi Géza dr.
Futász János
Fürst Győző dr.
Fürst Gyula
Fürst Hermanné
Fürst Lipót
Fűspök József
Gaal Ernő
Gaal János
Gaál Sándor
Gadó Antal
Gadó Ferenc
Gadó Ignác
Gajári Béla dr.
Galambos Kálmán
Gallovich János
Ganter Ferenc
Ganter Ferencné
Ganter Károly
Garadnai Imre dr.
Gartner Károly
Gärtner Sándor
Gádor Pál
Gál Jenő dr.
Gállos László dr.
Gebauer Ernő
Gebauer Gusztáv
Gebauer Miklós dr.
Gebhardt Antal
Gebhardt József
Gebhardt Ferenc
Gedeon Mátyás
Geidumák Márk
Gellér Elemér dr.
Gellér Ottó
Gere Gábor dr.
Germann István
Geyer Oszkár
Gianone Agostonné
Girardi József
Girtl Ferenc dr.
Gi kán József
Glatt Adolf
Glück Dezső
Goldschmidt Izsó
Gobbi Gyula dr.
Goldberger Bernát
Goldberger Mór
Goloday Kornél
Gombárovics Kálmánné
Gombos Ede dr.
Gonda Sándor dr.
Go

Gondán Felicián dr.
Gosztonyi Gyula
Gosztonyi Gyuláné
Göbel Gyula
Göbel Kálmán
Göbel Károlyné
Göncz Klementin
Gött Ede
Götz Henrik
Graf Ödön
Gratzl Alajos
Graumann Józsefné
Greiner Gizi dr.
Greiner József dr.
Greksa Kázmér dr.
Griesz Jakab
Grossmann Sándor
Grün Sándor dr
Gungl Jenő
Gundrum János
Gundrum Károly
Gutvill Gyula
Guttmann Terus
Güns Béláné
Günsberger Lajos
Günther Mihály dr.
Gyarmathy Miklós dr.
Gyenes László
Gyömörey Zsigmond dr.
György Ármin dr.
Györkös József
Gyuris Márta
Haasz Mihály
Habel Ferenc
Haffner Margit
Haffner Vilmos
Hainess Elemér
Hajdu Imre dr.
Hajós György dr.
Haksch Emília
Haksch Károly
Haksch Lajos
Halas Gyula
Halász Antal
Halász Bernát
Halász Dezső
Hamburger Gyula
Hamerli Aladár
Hamerli Károlyné
Handwerk Ferenc
Hang Dániel dr.
Hantos László
Hanuy Ferenc dr.
Hardy Sándor
Harmos Árpád dr.
Heckenast Kálmán
Heinczelmann Antal
Heindl Géza
Heindl Nándor
Herczeg József
Hernády Lajos dr.
Herczfeld Gyula
Hetinácz Antal
Hillebrand Ferencné
Hirn Lajos
Hirschler Arthur
Hoch József
Hofmann Ottó dr.
Hoffer Kálmán
Hoffmann Adolf dr.
Hoffmann Béla
Hoffmann Béla ifj.
Hoffmann Kálmán
Hajnos Rezső dr.
Holecsek Péter
Horváth Dezső
Horváth Ilonka
Horváth István
Horváth József
Horváth Viktor
Höfler Jánosné
Hrich Józsefné
Hugel József dr.
Hungária Kávéház
Hunna Rudolfné
Ifi Lajos
Igalics Rádó
Igaz Lajos
Igaz Lajos ifj.
Illenberger Rezső
Imre Jenő dr.
Imrefi Imre
Inzelt Jenő
Istók Jenő

Iványi Zsigmond
Izgum Ádám dr.
Izraelita hitközség
Jakab Béla dr.
Jakabffy Imre
Jaksch Ede
Jambrich Kázmér dr.
Jancsek János
Jancsics Lajos
Jancsics Lajosné
Jancsics Milán
Jankovits József
Jegg Géza
Jeckl József
Jellachich István dr.
Jellachich Ilona
Jellachich Károly dr.
Jellachich Lajos dr.
dr. Jellachich Lajosné
Jellachich Mariska
Jeszenszky Kálmán
Jeszenszki Sarolta
Jobszt Béla
Jusztus Miksa
Jusztus Miksáné
Jüsztl Ede
Kajdi Mihály
Kalt József
Kalt Józsefné
Kaltnecker Aladár
Kaltnecker Károly
Kammerer Ferenc
Kamprad Herman
Kapus Tivadarné
Karczag Jenő dr.
Kardos Imre dr.
Kasza György dr.
Katona János
Katona Józsefné
Kaufmann Ernő dr.
Kaufmann Lajos
Kayser Elek
Káldor Oszkár
Kálmán Jenő dr.
Káplány Gábor
Kápolnay Zsigmond dr.
Károly Gyula
Károlyi Emil
Károlyi Emilné
Kárpáti Sámuel
Kelemen Gyula
Kelemen József
Kelemen Mihály dr.
Kelemen Mózes dr.
Kemény Béla
Kemény Mór
Kende Alfréd
Kende Oszkár
Kenedi Géza
Kenedy Nándor
Kenedy Nándor
Kenedy Nándorné
Kengyel Ernő dr.
Kereky Mihály dr.
Kerese Alfréd
Kerese György dr.
Keresztény János
Keresztény Jánosné
Keresztény szociálisták
Kerényi István
Kertész Endre
Kertész Gusztáv
Ketterer József
Kész István
Király Pál
Kirschanek Ödön
Kirschbauer Andor
Kisasszondy Géza
Kisasszondy Lajos
Kiss Anna
Kiss Béla
Kiss Ernő
Kiss György
Kiss Győző
Kiss Gyula
Kiss Jenő
Kiss Józsefné
Kisfaludy Zsigmond
Klapok Alajos
Klausz Endre
Keckner Alajos
Klein Vilmos
Klie Alajos
Klingenberg Jakab

Klobucsár József
Knapp Józsefné
Koch Ede
Koch Kálmán
Koharits N. János
Kohn Pál
Kokas Ilona
Kolarics Gusztáv
Kolossváry Andor
Kollár Győző dr.
Kollár Károly
Komlós Béla
Komlós György
Komarnicki Gyula dr.
Komarnicki Román dr.
Komlóssy László
Komócsy István
Koncz Adolf dr.
dr. Koncz Adolfné
Kopeczky Antal
Korompay Antal
Koszits Ákos dr.
Koszter Károly
Kovács Aladár dr.
Kovács Antal
Kovács József
Kovács József
Kovács Józsefné
Kovács Lajos
Kovács Ödön
Kovácsffy Kálmán
Kovácsics János
Kovjanics Ránkó dr.
Kozma István
Kozma Ödön dr.
Kozma Pál
Köberling Nándor dr.
Köberling Károly
Kőnig Lajos
Könnyű József
Kött István
Kövécs József
Kraft János
Kramor József
Krasny Ottó
Krausz Arnold
Krausz Arnoldné
Krausz Benő
Krausz Béni ifj.
Krausz Gyula
Krausz Hugó
Krausz István
Krausz Jenő dr.
Krausz Károly
Krausz Lajos
Krausz Márton
Krausz Mór
Krausz Vilmos
Krausze Aurél
Krausze Gyula
Krausze Jenő dr.
Kreutzer Ferenc
Kremling Károly
Krigl Nándor
Krisztián Emil
Krisztián György
Krisztián Gyula
Kronesz József dr.
Kubicza István
Kulcsár Sándor
Kún Kálmán
Kunhegyi Ferenc
Kuttna Zsigmond
Kürschner Manó
Kürschner Manóné
Ladányi Lajos
Ladika István
Lajos Gyula
Lajos Ferenc
Lajos József
Lakits Emma
Lakits Gizi
Lakits Gyula
Lakits Margit
Lakos Vilmos
Lamparter József
Lange Gyuláné
Lantos Flóris
dr. Lauber Rezsőné
Lauber Viktor
Lauber Viktorné
Lázár Lipót
Lechner Gizella
Lehel Viktorné

Lehner János
Lehoczky József
Leichtner Sándor
Leipnik Sándor
Lelkes János
Lengváry Lajos
Lenhardt János
Lenti Mihály
Légrády Ferencz
Lénárt Franciska
Liber György dr.
Licht Géza
Liebelt Ferenc
Liebscher Vilma
Lilla Miksa
Linder Ernő
Littke Jenő
özv. Littke Józsefné
Littke Lőrincz
Lohr Benejotti
Lohr Gyula
Lóránt Lipót dr.
Loschert Kázmér
Losonczy György
Lovas József
Lovass Istvánné
Lotz Frigyes
Lozer Henrik
Lösch István
Lövi Ignác dr.
Ludvig Ferene dr.
Luisser Viktorné
Lukács Aladár
Lukács Ernő
Lulay Simon
Lutsch Artur
Lutz Miklós dr.
Madarász István dr.
Magda Pál
Magenheim József
Magyar Károly
Magyar Kárpát Egyl.
M. T. T. E.
M. T. E. B. O. csűt. aszt.
Mair József
Majer Dezső
Majorossy Imre
Makay István
Makara Iván
Mandl Ármin
Mandl Elek
Markovits Dávid
gálföldi Markovics Pál
Martinek Herman
Marton Ferenc
Marton József
Marx József
Mattyasovszky Jakab
Mattyasovszky Jakabné
Mattyasovszky Margit
Mattyasovszky Tery
Mattyasovszky Tibor
Mattyasovszky Tiborné
Mattyasovszky Zsolt
Mattyasovszky Zsoltné
Mautner Károly
Mautner Zsigmond
Mándoky Sándor
Márjánovics János
Márovics Andor
Mertha Elek
Messik Béla
Messler Gyula
Mérő József dr.
Mészáros Elek
Mészáros Ferenc
Mihálffy Dénes
Mihálffy Ernő dr.
Mihálovics András
Mildner József
Millner Józsefné
Mischl József
Miskolczy Vilmos
Myskówszky Emilné
Mitzky Kálmán
Módly Béla dr.
Molnár József
Morgenstern Béla
Morgenstern Ferenc
Morvai Zoltán
Mosonyi Géza
Mosonyi Géza dr.
Mostbacher Ödön
Moticska József

Möglich Gáspár
Mustos Sándor
Mühlbacher János
Müller István dr.
Müller János dr.
Müller József
Mülherr Ferenc
Mülherr Ferencné
Nagy Gyula
v. Nagy István
Nagy Jenő
Nagy Jenőné
Nagy József
Nagy Károly
Nagy László
Nagy Pál
Nagy Pálné
Nagy Vazul
Narancsik József dr.
Nábráczky Lajos
Nádor Lajos
Nedopil Antal
N egele Ferenc
Nehrebeczky Ilona
Neisidler Antal dr.
Nemes Vilmos dr.
Neuberger Lajosné
Neupauer János
Neupauer László
Németh Dénes
Németh Ferenc
Németh István
Németh Kálmán dr.
Németh Lipót
Németh Lipótné
Németh Margit
dr. Nick Alajosné
Nick Károly
Niedermayer János
Nikelszky Géza
Notter Jenő
Novák János
Nowotarski Miksa
Nyáry Pál
Nyitray Béla dr.
Nyitrai Ferenc
Nyitrai László
Nyitrai Sándor
Oberhammer Antal
Oberhammer Antalné
Obermayer Géza
Obrincsák Ernő
Ocskay Sarolta
Orczán Sándor
Ormay Kálmán
Osváth Imre
Ott Béla
Ott Márton
Oertzen Gusztáv
Özörényi Károly
Pain Emil
Pain Emilné
Papp István
Papp János
Parragh Antal dr.
Paulay Ede
Paulovits József
Pauncz Artur
Pauncz Gábor
Pauncz Jenő dr.
Pálfy Zoltán
Pánczél Ottó
Párkányi Norbert
Pázsitszky József
Peitler Imre
Peitler Imre ifj.
Pelcz Szilárd
Perényi Ödön
Perr Győző
Petrás Miklós
Petrich Béla dr.
Petrovics Ferenc
Petrovics István
Petrovics István
Péchy Károly dr.
Péntek László
Pénzes Géza
Péter Lajos
Pévald Vilmos
Philippovics József
Piacsek Emil dr.
Piacsek Gyula
Piacsek Virgil
Piacsek Virgilné

Ptacsek Zoltán dr.
Pikler József
Pilch Andor
Pilissy József
Piller Kálmán
Pintér Andor
Pintér Ferenc
Pintér Ferencné
Pintér János
Pintér Józsefné
Pirity Lajos
Plank Kamil
Pleininger Ferencné
Podvinecz Károly
Pogány Ármin
Polgári Casino
Polg. fiuisk. önk. kőre
Pollák Jakab
Pollák Pál
Porgesz Béla
Porgesz Miksa dr.
Pospesch Tivadar
Poszek Géza
Posztlné Máthé Olga
Pozsgay Dezső
Probszt Ferenc
Ptacsek Viktor
Ptacsek Viktorné
Radnai Emil dr.
Radnai Samu dr.
Radócsay Imre
Rainer Soma
Raisz Sándor dr.
Rapp Dezső
Rapp Ferenc
Rasofszky Elek dr.
Rassy Paulin
Ratkovics Károly
Rauch János
Rák János
Rásky Béla dr.
Reberics Imre
Reich Zsigmond
Reinstein László
Reisch János
Reéh Aladár
Remes Ferenc
Rébay Lajos
Récsei Lajos
Részvénynyomda
Révész Miksa
Rézbányai József dr.
Richter János
Rihmer Ada
Rihmer Aladár dr.
Rihmer Anikó
Rihmer Ilona
Rihmer Oszkár dr.
Roboz József
Romeisz György
Róna Jenő
Rónaky Jenő
Rónaky Kálmán dr.
Rosenspitz Berta dr.
Rosinger Valér
Roth Aladár
Roth Pál
Roth Sándor
Rozgonyi Bertalan
Rozmanich Timót
Rudle Ignác
Rúh Ernő
Rumszauer János
Rusz Béla
Rusz János
Ruvald Ferenc
Ruzsavy János
Rüll János dr.
Saághy Ferenc
Saortay Sándor
Sági Ernő
Sándor Pál dr.
Sárdi Sarolta
Sáringer László
Sárkány Armin dr.
Schachtitz Henrik
Schaffer Béláné
Schaurek Ráfael dr.
Scheid Péter
Schesták Antal
Schick Jácint dr.
Schiessler Györgyné özv.
Schindler József
Schmidt Antal dr.

Schmidt I. István
Schmitt Elek
Schneckenberger Juliska
Schneider Ernő
Schneider Henrik
Schneider Ilonka
Schneider Károly dr.
Schober Istvánné
Schölnaszt Ödön
Schőner Hugó
Schreiber Jenő
Schreiber Rezső
Schuber Lőrinc
Schulhof Gábor
Schumann Ferenc
Schumann János
Schűtzer Gyula
Schwanner Károly dr.
Schwarcz és Kálmán
Schwarz Gábor dr.
Schwarz György
Schwarz Ilonka
Schwarz Károly
Schwaz Salamonné
Schwarz Vilmos dr.
Schwarz F. Vilmos dr.
dr. Schwarz Vilmosné
Sebők Andor
Sebők Béla
Seyfried Ernő
Sieber Alfréd
Siklósi István dr.
Sillay Béla
Simalcsik János
Simalcsik Jánosné
Simon Béla
Simon József dr.
Simon Nándorné
Simon Rudolf dr.
Sipos István dr.
Siptár Lajosné
Siska Győző
Skerletz Viktor
Skrkanek Ágoston
Slimovits Gusztáv
Sohr Sándor
Solt Lipót dr.
Solti Lajos
Solti Lajosné
Solymár László
Somló Manóné
Somogyi Géza
Somsich Béla
Sonnenfeld Géza
Sonnenfeld Gézáné
Soor Jenő
Soós István dr.
Soós Nándor
Sperai János dr.
Sperl Lajos
Spiegelhalter Tilda
Spierer Elza
Spitzer Jakab
Spitzer Sándor
Spitzer Vilmos
Springsfeld Gyula
Stadtrucker Péter
Stein Alfréd
Stein Lajos dr.
Stein Lajos dr.
Stein Oszkár
Steinberg János
Steinberger Aladár
Steiner Simon
Steiner S. M.
Steinmetz István
Stenge Ferenc
Stenge János
Stengl Ervinné
Stitz János
Straicher Anna
Strasser József
Strasser Pál
Strauss Emilné
Strömpl Gábor dr.
Stubnya Mária
Stvertka Ignác
Sugár testvérek
Suly Antal
Surányi Viktor
Suschnik János
Szabó Antal
Szabó Béla
Szabó Erzsébet

985 Szabó Gyula
Szabó Gyula dr.
Szabó József ifj.
Szabó Sándor
Szabon István
990 Szakváry Emil
Szamohil István
Szanditz Adolf
Számp Ádám
Számpl Pál
995 Szántó Kamil
Szántó László dr.
Szántó Mór
Szász Béla dr.
Százuj Ede
1000 Szendrődi Géza
Szendrődi Janka
Szendrődi Pálné
Szendrödy Dénes
Szentkirályi István
1005 Szevera Oszkár
Szél Zsigmond
Szép László
Szépe Árpád
Szieberth Antal
1010 Szieberth Nándor
Szigethy Ede
Szigeti Frigyes
Szigriszt István
Szigriszt Lajosné
1015 Szigvárt Béla
Szikora Gyula
Szikorszky Tádé
Szilas Pál
dr. SzilassyKárolyné
1020 Szilágyi Vilmos
Szilárd Ármin dr.
Szily Béla
Szirmay Gyula
Szita István
1025 Szivér István dr.
dr. Szivér Istvánné
Szlamay Béla
Szlamay Béláné
Szmodics Ödön
1030 Szommer Imre
Szontag Károly
Szőke Hugó
Szőnyi Ottó dr.
Szukovszky Tihamér
1035 Szuly Jenő dr.
Szupris Vendel
Szűcs Jenő dr.
Tabak Lajos
Tabakó József
1040 Tarlós György dr.
Tausz Dezső dr.
Tauszig Gábor
Taxner Béla
Taxner Béláné
1045 Tedesco Viktor
Teiszinger Béla
Terebess János
Term. bar. TE., Pécs
Thémes Rezső
1050 Thold József
Tiefenbacher Ferenc
Tihanyi Béla
Tihanyi Sándor
Till István
1055 Till József dr.
Till Sándor
Todorffy Domonkos dr.
Toll Gyuláné
Tolnai Arthur
1060 Tolnay Géza dr.
Tolnai Jenő dr.
Tolnai Vilmos dr.
Toma Mariska
Tomanek Adolf
1070 Tóth Aladár
Tóth Károly
Török János
Török Sándor
Traubermann Aladár
1065 Trinn Miklós dr.
Tripammer Károly
Tróber Aladár dr.
Tróber Etelka
Truka József
1075 Tyoszits Sándor
Ujváry Kamilla
Umheiszer Béla
Ungár László

Vaday Viktor dr.
1080 Vadácz Elemér dr.
Vadász Jenő
Vadnay Jenő
Vajda Bálint
Vaniss Sándor
1085 Varga Gyula
Varga Nagy Istvánné
Vargha József
Vass Bertalan dr.
Vass Dezső
1090 Vágó Kálmán
Vámos Artur dr.
Váradi Ferenc
Váradi Ferencné
Váradi Imre
1095 Vásárhelyi István
Vásárhelyi Mihály
Vende Ernő
Vermess Bella
Verlán Emil dr.
1100 Veszely István
Vezér Mór
Végh András
Végh Imre
Végh Lajos
1105 ifj. Végh Lajos
Vétek György dr.
Vétek János
Vida Lajos dr.
dr. Vida Lajosné
1110 Vigyázó János dr.
Vinkler János dr.
Virág Ferenc dr.
Virágh Gizi
Virágh Margit
1115 Visy Imre dr.
Visy László dr.
Visy Pál
Visy Pálné
Vizer Vilmos
1120 Votroba János
Vörös János
Vörös Mihály
Vusits József
Wachter Ede
1125 Wajdits Géza
Walfisch Pál
Walla Ferenc
Wallerstein Bódog dr.
Weisz Ármin
1130 Weisz Gábor
Weisz Kálmán
Weisz Zsigmond
Werner Ottóné
Werner Szeréna
1135 Wertheim Károly dr.
Wessely Antal
Wessely Antalné
Wessely Károly
Weyer Mátyás
1140 Wéber Dénes
Wéber Dénesné
Wéber Ernő
Wéber József
Wéméndy Bözsi
1145 Wilhelm Samu
Winklarek János
Witt József
Witt Józsefné
Wizler Henrik
1150 Woleszky Károly
Woleszky Károly ifj.
Wolf József
Wolf Mihály
Wolf Zsigmondné
1155 Wolfram Ede
Wranitsch Gizella
Wurm Ferenc
Zábó György
Zádor József
1160 Zányi László
Záray Károly dr.
Zdrahál Ferenc
Zdrahál Ferencné
Zelesny Ottó
1165 Zidarits József
Ziegler Gyula
Zikesch Ferenc
Zikesch Ferencné
Zwetko Lajos
1170 Zsabokrszky Ferenc
Zsabokrszky Ilona
Zsabokrszky Nusi
Zsolnay Györgyné

Turista tízparancsolat.

1. Szeresd a természetet s áhitattal lépj szentélyébe!
2. Turistamezben is kulturember maradj!
3. Ne feledd, hogy turistához méltatlan magaviselettel a turistaság ügyének ártasz!
4. Ne élj vissza a vendégjoggal és tiszteld a mások vagyonát!
5. Turistaútról le ne térj, tiltott területen csak engedéllyel járj!
6. Légy vidám, de ne lármás; az erdőben ne a turisták, hanem a madarak énekeljenek!
7. Tartsd tisztán a forrásokat, patakokat, pihenőhelyeket és a hulladékot rejtsd el!
8. Égő tárgyat el ne dobj, erdőben tüzet ne rakj!
9. Kiméld az erdő vadjait s a mező virágait; gyümölcsfákról még virágot se szakits!
10. Becsüld turistatársaidat s bajban el ne hagyd; mert az becstelenség.

Magyar Turista Szövetség.

Kedvezmények a M. E. tagjainak.

1. **A magyar folyam és tengerhajózási részvénytársulat és a Balatontavi gőzhajózási társulat** hajóin II. oszt. jeggyel I. osztályon utazhatnak.

2. **A Csorbatól fogaskerekü vasúton** kedvezményes jegyet válthatnak.

3. **A dobsinai jégbarlang** igazgatósága a belépődijakból 25%-ot engedélyez (4 kor. helyett 3 korona).

Az 1., 2. és 3. alatt felsorolt kedvezmények igénybe vételénél elégséges a jegyváltás alkalmával az arcképes egyleti igazolvány bemutatása.

4. **A Mecseki Utmutató-t**, mely részletesen ismerteti az erdei kirándulásokat és közli a jelzések táblázatát, a pénztárosnál kedvezményes áron vehetik.

5. **Az Évkönyv-et** tagdijuk fejében dijtalanul kapják.

6. A Dobogókői **Eötvös Lóránt-menedékházban** és az öttó mellett épült **Téry-menedékházban** a tulajdonos Magyar Turista Egyesület tagjainknak — ha magukat arcképes tagsági jegyükkel igazolják — ugyanazon kedvezményeket adja, mint a minőben saját tagjait részesiti.

7. A „**Turistaság és Alpinizmus**" c. illusztrált szakfolyóiratot 10 kor. helyett 4 koronáért rendelhetik meg a titkárnál.

8. **A Gainán épült Czárán Gyula-menedékházban** az Aradi T. E. igazolványos tagjainkat 50% kedvezményben részesiti.

Pécs-Baranyai Központi Takarékpénztár

Széchenyi-tér 16. **(Üvegudvar.)**

Hivatalos pénztári órák d. e. 9–12, d. u. 3—5. Befizetett részvénytőke: K 2,000.000. Tartalékok K 1·863.000.

Elfogad betéteket könyvecskére vagy folyószámlán. Leszámitol váltókat. Előleget nyujt értékpapirokra, elvállal megbizásokat értékpapirok vétele és eladására. Bevált mindenféle szelvényt levonás nélkül.

A Pécs-Baranyai Fillérszövetkezet

befizetési helye. — A legkisebb heti befizetés 20 fillér. — Négy éves társulatok Liquidálás minden év január első felében.

A „PHÖNIX“ biztositótársaság főügynöksége.

Részvénytőke: 14.000.000 kor. — Dijtartalék: 116,000.000 kor. Biztositásokat elfogad: Tűz-, jég-, betöréses lopás-, baleset-, szavatosság- és tükörüveg- valamint **életbiztositásokat** az összes létező módozatok mellett, ugyszintén **háborus biztositásokat orvosi vizsgálat nélkül.**

PÉCSI

TAKARÉKPÉNZTÁR

ALAKULT 1845. ÉVBEN.
ALAPTŐKE: .....
5,000.000 KORONA. .....
TARTALÉKALAPOK: .....
6,700.000 KORONA. .....

Elfogad betéteket takarékpénztári könyvecskére és folyószámlára. Leszámitol váltókat. Előleget nyújt értékpapirokra. Folyószámla hitelt nyujt fedezet mellett. Kölcsönöket ad földbirtokra és házakra, telekkönyvi bekebelezés mellett.

Elfogad mint a Hungária Általános Biztositó Részvénytársaság vezérügynöksége tüz-, baleset-, szavatossági-, élet-, nép-, betörés elleni jég-, üveg-, és állatbiztositásokat a legelőnyösebb feltételek és legolcsóbb dijak mellett. Színmagyar kartellen kivüli társaság